

Den næste sag på dagsordenen var:

4) *Forespørgsel nr. F 19:*

Forespørgsel til undervisningsministeren:

»Hvilke oplysninger kan undervisningsministeren give om de påtænkte omlægninger og besparelser inden for de videregående uddannelser?«

Af Jytte Andersen (S) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 19/3 85. Fremme af forespørgslen vedtaget 22/3 85).

Begrundelse

Dorte Bennedsen (S):

Det er sagt så tit, at det næsten kan virke banalt at gentage det, at det danske samfund ikke kan undvære videregående uddannelser, der går i dybden og bredden. Ej heller kan vi undvære grundforskning på et højt kvalitativt niveau. Ikke alene kan vi ikke undvære dem, men vi er tværtimod fundamentalt afhængige af dem, fordi de er forudsætningerne for, at vi kan gøre os gældende i den udvikling, vi på en lang række områder enten er midt i eller står umiddelbart over for, en udvikling, som medfører revolutionerende ændringer inden for naturvidenskab, medicin, bioteknik, informationsteknologi og mange andre områder.

Det er væsentligt at understrege, at vi i forbindelse med hele den udvikling, vi oplever i disse år, ikke blot skal tænke i baner af eksakte tekniske eller naturvidenskabelige uddannelser, men at vi også, hvis vi skal fungere som hele mennesker, og hvis vi skal overleve som kulturnation, må styrke den humanistiske islæt i vore uddannelser.

Samtidig er der næppe nogen, som vil påstå, at vort højere uddannelsessystem skal være en for én gang given størrelse; det vil og bør selvfølgelig ændre sig i takt med væsentlige ændringer i samfundet. Selv et kort blik på vore uddannelsesinstitutioner viser med megen tydelighed, at de også er seriøst optaget af, hvad man kan kalde omstillingens eller udviklingens problematik, således at de fortsat uddannelsesmæssigt og forskningsmæssigt kan leve op til fremtidens krav og behov.

Skal en sådan omstilling have en rimelig chance for at lykkes, kræver det tid og planlægning. Under anvendelse af ganske mange

ressourcer blev der udarbejdet en budgetmodel for de videregående uddannelser, og inden for de sidste 1½ til 2 år er der gennem de såkaldte besøgsrunder mellem ministeriet og institutionerne udarbejdet supplement og korrektioner, således at der tilsammen var dannet et rimelig klart billede af de rammer, institutionerne skulle planlægge inden for i de næste fem år.

Havde man holdt sig hertil, havde mange af problemerne kunnet løses på en tålelig manér, men sådan skulle det ikke gå. Om det nu er ministerens gamle nag til styrelsesloven, der er drivkraften, eller det er, fordi han ikke kan lide planlægning, eller det er ønsket om at vise, at denne regering er stærk og handlekraftig og kan afskedige fastansatte tjenestemænd, skal jeg ikke kunne sige, men den 27. februar kommer der pludselig ordre om store nedskæringer, krav om nye uddannelser, omprioriteringer, ressourceoverførsler, nedlæggelse af medicinsk-kemisk institut osv. – tiltag, der alle sammen skal gennemføres på få måneder af hensyn til finansloven. I sig selv en umulig opgave. Ministeren kalder sig liberalist, og man kan godt undre sig over, hvor langt sproget kan bære. I hvert fald er initiativet af 27. februar udtryk for en centralistisk holdning af dimensioner, som indtil nu har været usete i vores uddannelsessystem, og så raffineret sat ind dér, hvor demokratiseringen og selvstyret efter mange fødselsvanskeligheder har vist, at det kan fungere.

Men hertil kommer – og det er måske i virkeligheden det allerværste – at ministeriet i skrivelsen af 27. februar skriver: arbejdet med fastlæggelse af budgetoverslag for finansårene 1987–89 vil først blive indledt, når finanslovbidraget for 1986 kan lægges til grund. Direktoratet regner med at kunne meddele BO-budgetteringen i løbet af sommeren 1985, sådan at det kan indgå ved institutionernes videre interne planlægning.

Selv ministeren må dog erkende, at det er afgørende, hvis et indgreb af det omfang, han har pålagt institutionerne, skal gennemføres, at vide, om det er en engangsforestilling eller det vil gentage sig de følgende år. Først aftales rammer og forudsætninger, derefter planlægger institutionerne efter de givne vilkår, og så fejles hele dette arbejde til side med en skrivelse fra DBU, og derefter tales der om institutionernes videre interne

[Dorte Bennedsen]. -

planlægning. Det er dog at føje spot til skade, og det er udtryk for en siksakkurs, som er aldeles uacceptabel.

Hele fremgangsmåden i denne sag har været af en art og fået nogle konsekvenser, som gør, at socialdemokratiet finder det rigtigt, at folketinget får lejlighed til at drøfte problemerne.

Besvarelse

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det sidste afsnit i fru Dorte Bennedsens tale var det rene hykleri, når man tænker på de skrivelser, fru Dorte Bennedsen som minister har udsendt meget senere end den, jeg udsendte, nemlig 2 måneder før finansårets begyndelse – i dette tilfælde var der dog 10 måneder, til finansåret skulle begynde – og en tidligere minister har sågar udsendt skrivelser midt i et finansår, der allerede var i gang. Så kom ikke her og fortæl, at dette er uhørt og uset og aldrig set magen til! Det burde en tidligere minister holde sig for god til at sige fra denne talerstol, og det ved de mennesker, der har haft at gøre med styringen af vores universiteter og højere læreanstalter, også aldeles udmærket.

Det er ikke nogen kritik af den tidligere minister, for hun har ligesom alle andre ressortministre været udsat for diverse breve fra sin finansminister og for, at regeringens økonomiske politik fra tid til anden skal justeres, og for, at det nødvendigvis i et vist omfang får nogle konsekvenser også på kort sigt, som kan være følelige for institutioner, som har brug for god tid til at planlægge. Dette blot til indledning. Den anden halvdel af den tale, fru Dorte Bennedsen holdt, var meget hyklerisk.

Den første halvdel var til gengæld rigtig og god; jeg kan skrive under på hvert eneste ord af det. Jeg vil i det hele taget hilse denne debat velkommen; vi har i ministeriet intet at skjule, vi ønsker alt lagt frem i fuld offentlighed, og jeg vil ved denne lejlighed meget gerne have en debat om og støtte til tre ting, nemlig for det første, at vi må flytte ressourcer fra arbejdsløshedsfag til beskæftigelsesfag eller ændre arbejdsløshedsfagene, så de bliver til beskæftigelsesfag.

For det andet må vi sikre, at dette sker med størst mulig hensyntagen til forskningen og derfor naturligvis også med den fornødne

inddragelse af planlægningsrådet for forskningen og de øvrige forskningsråd, sådan som det er forudset i styrelseslovens § 9.

For det tredje må dette foregå inden for stort set uændrede bevillinger; bevillingerne er under den nuværende regering fra 1982 til nu og i de kommende år svagt stigende. I fru Dorte Bennedsens ministertid var bevillingerne svagt faldende, men det er en helt anden sag, som jeg senere skal vende tilbage til.

Jeg vil gerne begynde med at omtale de omlægninger, som regeringen finder nødvendige inden for de videregående uddannelser og forskningen. Uddannelsessektoren er frygtelig skæv i forhold til 1990ernes arbejdsmarked. Vi risikerer at få titusinder af arbejdsløse langvarigt uddannede i 1990'erne, og samtidig har vi – og hvad vi ikke har, det får vi – en meget stor mangel på færdiguddannede inden for en række fag. Denne mangel vil alvorligt kunne hæmme erhvervsudviklingen og muligheden for at skabe fuld beskæftigelse i Danmark. Der skal altså flyttes ressourcer fra arbejdsløshedsfag til beskæftigelsesfag, eller også må arbejdsløshedsfagene ændres til at blive beskæftigelsesfag.

Hvis vi reducerer omstillingstakten i forhold til det, regeringen har lagt op til, vil det være godt for nogle få, men katastrofalt for de mange, nemlig de mange unge, som i så fald får en større risiko for at blive arbejdsløse. Når man som jeg har mødt hundreder af fortvivlede cand.mag'er, som ikke har skygge af chance for at få det job, de har uddannet sig til i ti år, tvinges man til den konklusion, at der omstilles for lidt og ikke for meget, og at det er en ulykke, at den nuværende kraftige omstilling ikke begyndte meget tidligere, og at den ikke også blev begyndt på institutionerne selv, hvor man jo roser sig af sit selvstyre, og hvor man derfor selv må have hovedansvaret for at foretage disse omstillinger.

Årtiers letsindighed på cand.mag.-området skal ikke overføres til dyre uddannelser som f.eks. læge- og tandlægeuddannelserne. Sagen er jo, at vi opretholder en enorm overkapacitet også med den politik, regeringen har lagt frem, en overkapacitet, som vi set fra en samfundsøkonomisk synsvinkel kunne undvære. Jeg spørger somme tider mig selv, hvilke interesser det er, vi varetager, når vi gør det. For de unges skyld burde omstillingen jo være startet for 10–15 år siden, dengang

[Undervisningsministeren]

prognoserne præcis sagde, hvad der ville ske i 1980'erne, hvis ikke man gjorde noget; men dengang havde man ikke tanke hverken for prognoser eller for politikere, som prøvede at råbe vagt i gevær. Man udbyggede arbejdsløshedsfagene, startede nye gymnasielæreruddannelser, byggede universitetscentre, som også skulle uddanne gymnasielærere, og dér kom de første gymnasielærere så ud lige netop på det tidspunkt, hvor arbejdsløsheden rigtig kom i gang.

Det havde der været god grund til for tidligere ministre at studere lidt nærmere, for slet ikke at tale om Panuminstituttet, hvor der blev holdt den ene debat efter den anden, men hvor tidligere ministre nægtede at gøre noget ved det, og hvor vi nu står og ikke kan finde på, hvad vi skal fylde ind i det Panuminstitut, fordi det er gået præcis, som vi sagde, nemlig at man selvfølgelig ikke kunne uddanne læger i det omfang, man dengang planlagde.

Nu er vi i den situation, at vi oven i købet skal bruge 50 mill. kr. om året til nødforanstaltninger for at dæmme op for arbejdsløshedsstigningerne blandt de langvarigt uddannede, og man kunne i øvrigt meget nemt bruge et langt større beløb på disse nødforanstaltninger.

Derfor vil jeg konkludere, at omstillingen af uddannelserne ikke er for kraftig, men for svag; der kan ikke slækkes på tempoet, og det skyldes, at vi er kommet alt for sent i gang.

Så vil man hævde, at omstillingen skal foretages langsomt af hensyn til forskningen, idet forskningsmiljøer jo ikke kan opbygges og nedtrappes i hastigt tempo. Man kan især ikke trække dem ud og ind som en harmonika i takt med studentertallet. Her vil jeg gøre opmærksom på, at der jo ikke alt i alt skæres ned på den frie grundforskning på universiteter og højere læreanstalter. Altså det samlede mængde forskningsårsværk er uændret eller svagt stigende, og det har det været i de seneste par år, og det vil det også være i årene 1986 og 1987 – svagt stigende bevillinger. Det er altså flytninger, det drejer sig om, og det er flytninger, der giver problemer.

De samlede forskningsbevillinger i undervisningsministeriet fik ud over disse svage stigninger i de undervisningstilknyttede forskningsbevillinger et løft fra 1985 og de følgende år på næsten 10 pct., fordi vi nu

langt om længe også er begyndt at gøre noget for den grundlæggende teknologiske forskning, som har haft det alt for dårligt her i landet. Dér har vi som bekendt startet et større program, som i øvrigt i stor udstrækning vil kunne komme til at lande på universitetsinstitutter, hvis man byder på det og kvalificerer sig til at få det. Det skal man også huske.

Problemet er i en nøddeskal: når vi skal bruge en lærer mindre på en uddannelse, skal vi samtidig også undvære en forsker. Teoretisk set kunne problemet løses ved, at man løsrev forskningen helt fra undervisningen, f.eks. ved at afskedige lærere fra undervisning, men ikke fra forskning. Så måtte lærerne altså klare sig for halv løn eller tjene den anden halvdel hos andre, f.eks. i industrien. På denne måde ville vi kunne videreføre grundforskningen helt uberørt af uddannelsesomlægningerne. Men igen: det er teori, for rent faktisk beregnes universitetsbudgetterne således, at man i et vist omfang kan gøre det på den måde, men i længden er det naturligvis uholdbart, fordi vi f.eks. ikke til evig tid kan lade Københavns universitet beholde al den forskning, som i 1960'erne og 1970'erne automatisk fulgte med, da studenterne strømmede til, og vi kan heller ikke være bekendt at undlade at udbygge bæredygtige forskningsmiljøer på de steder, hvor man skal have stærkt stigende studentertal, f.eks. i tilknytning til civilingeniøruddannelsen ved Ålborg universitetscentre. Der skal altså ske en vis forskningsmæssig opbygning, når vi udvider uddannelseskapaciteten, og derfor skal der også ske en vis forskningsmæssig nedbygning andre steder, fordi bevillingerne, om end de er stigende, kun er svagt stigende.

Til gengæld er der en vis rimelighed i at lade overførslen af forskningsressourcer foregå i et langsommere tempo end overførslen af undervisningsressourcerne. Det sikres i dag i betydeligt omfang gennem budgetmodellen og gennem forskerrekutteringsplanen, idet sidstnævnte jo gælder for både de områder, hvor der tilføres ressourcer, og hvor der tages ressourcer.

Man kan så overveje, om overførslen af forskningsbevillingerne kan ske endnu langsommere, for som sagt er der ikke tale om nedskæringer, der er blot tale om, at vi flytter forskningsressourcer, og selvfølgelig kun-

[Undervisningsministeren]

ne denne overførsel foregå langsommere. Hvis der i rektorkollegiet f.eks. er et ønske om, at denne overflytning i takt med ændrede studentertal skal foregå langsommere, så vil jeg lytte til det, og så må vi gennemdrøfte, hvilken mekanisme vi kan benytte. Men som sagt er der en betydelig hensyntagen til forskningen i budgetmodellen og i forskerrekruiteringsplanen, og jeg har endnu ikke mødt ønsker hos rektorerne om, at vi skal ændre disse mekanismer. Men kommer der ønsker, så lad os drøfte det.

Jeg mener ikke, vi kan acceptere, at vi slækker på kravene om, at forskningsressourcerne skal bruges optimalt til kvalitetsbetonet grundforskning både her og nu og på længere sigt. Det er derfor, regeringen har tilvejebragt forskellige særbevillinger til forskningen. Nogle vil mene, at vi bare kunne overføre disse særbevillinger og sprede dem ud på institutionerne, så de måske kunne slippe for besparelser, men det duer ikke, og jeg vil gerne begrunde, hvorfor denne tankegang ikke er holdbar.

Vi gennemfører forskerrekruiteringsplanen, og der kommer ekstra penge til den også i de følgende år; det ved rektorerne, for det fik de at vide meget præcis i sidste uge. Vi gennemfører forskerrekruiteringsplanen, fordi vi ikke vil have, at der skal komme til at mangle en ny generation af talentfulde forskere i 1990'erne; vi vil ikke have et missing link, som det hedder på dansk, når det gælder forskernes aldersfordeling.

Vi viderefører apparaturforsyningsplanen, fordi de nuværende forskere ikke skal arbejde med forældet udstyr, og vi gennemfører de særlige forskningsprogrammer inden for grundlæggende teknologisk forskning og inden for humanistisk forskning og kvindeforskning, fordi fornyelser af forskningen desværre ofte skal hjælpes på vej med bevillinger udefra, og denne mening er jeg sandelig ikke alene med. Kvindeforskningen er jo et meget godt eksempel på, at heller ikke folketinget stoler på, at institutionerne gør nok, og at folketinget siger: her må vi sandelig skubbe på og have en særbevilling, sådan at vi er sikre på, at der sker noget. Så de, der mener, at med det, regeringen lægger op til, presses der for meget på, og at vi laver for mange cigarkasser, gætter jeg på lige præcis tilhører det flertal her i tinget, som har lagt allermest vægt på, at vi skulle have en særlig

cigarkasse til kvindeforskning. Så også dér bliver der risiko for en betydelig grad af hykleri i dagens debat, men jeg indrømmer, at det ikke er blevet sagt endnu, så jeg skal vente med at kritisere det.

Hvad er det så for besparelser, der gennemføres? Først vil jeg understrege, at den samlede bevillingsramme for de videregående uddannelsesinstitutioner i 1986 vil være nogenlunde uændret i forhold til 1985. Alle mulige korrektioner taget i betragtning vil der være tale om ca. uændrede bevillinger på 4.200 mill. kr. Det er rigtigt, at der i forhold til budgetoverslaget i den gældende finanslov, altså budgetoverslaget for 1986, er tale om en besparelse på 45 mill. kr. eller rettere sagt: der er tale om, at en forventet merbevilling på 45 mill. kr. ikke længere er til stede, og det er dette, man får at vide, 10 måneder før finansåret begynder. Jeg gentager, at man tidligere har sendt den slags breve betydelig senere.

Der er i disse størrelsesordener intet usædvanligt; når der svirrer så mange forskellige tal i luften, skyldes det, at man skiftevis taler om de besparelser, der i lang tid har været bebudet, f.eks. i finansloven for 1982, hvor der blev bebudet ganske betydelige besparelser og besparelser som følge af ændret studentertilgang og så naturligvis den nye mindre merudgift, som blev udmeldt i februar.

Der er intet nyt i, at vi har disse tre former for besparelser, dels dem, man kender på forhånd, dels dem, der hidrører fra uddannelsesflytninger af studenterkapacitet, og dels dem, der hidrører fra aktuelle finansieringsbehov hos statskassen. Der er intet nyt i det, men det er selvfølgelig det, der kan skabe forvirring med hensyn til, hvor store besparelserne egentlig er, og hvor meget det egentlig var af den samlede besparelse, man fik besked om i februar. For Københavns universitet var det, så vidt jeg ved, 19 mill. kr. ekstra, man fik besked om den 27. februar. Det er ikke let, men man skal bare ikke påstå, at det ikke er sket før, for det er det.

Samlet betyder besparelserne, at der i 1986 er tale om næsten den samme ramme som i 1985. I 1985 steg bevillingerne med 30 mill. kr. i forhold til 1984, og i 1984 steg bevillingerne med 30 mill. kr. i forhold til 1983. Derimod var der betydelige begrænsninger i årene før.

[Undervisningsministeren]

Jeg kan oplyse, at der fra 1980 til 1982 under den socialdemokratiske regering var tale om en reel stagnation i bevillingerne med et stort dyk nedad i 1981, som kun delvis blev rettet op i 1982. Besparelserne i 1981-budgettet på i alt 100 mill. kr. – og det var mange penge dengang – blev annonceret så sent som i oktober 1980; det var altså en besparelse på 100 mill. kr., der blev annonceret med to måneders varsel. I dette tilfælde var det 45 mill. kr., der blev annonceret med 10 måneders varsel. Den socialdemokratiske regering gav altså kortere varsler end den nuværende regering. Jeg tror, at bl.a. hr. Estrup vil huske det raseri, det udløste på bl.a. Københavns universitet, hvor han vist beklædte en høj post på det tidspunkt. Dette blot igen for at understrege, at der ikke var nogen begrundelse for det tonefald, der lå i forespørgerens indledende tale.

Siden den nuværende regering kom til i 1982 og frem til og med 1986, vil der være sket en forøgelse af bevillingerne i faste kroner på 50 mill. kr. i institutionsbevillingerne, hvortil kommer de nye særbevillinger, som i alt over 5 år vil udgøre 500 mill. kr. Dette er efter min bedste overbevisning en både forskningshensynsfuld, forskningsdynamisk og universitetsvenlig forskningspolitik. Den kan i hvert fald ikke være anderledes, så vidt jeg kan se, og den er i hvert fald mindst lige så god som den, man havde, indtil den nuværende regering trådte til.

Jeg har tidligere til uddannelsesudvalget fremsendt et notat om besparelserne, et omfattende tabelmateriale om rammeforudsætningerne, og jeg vil ikke bruge tid i dag på at gennemgå de konkrete foranstaltninger og fordelinger. Om tabelmaterialet vil jeg fremhæve, at det er udarbejdet på rammefordelingstidspunktet, dvs. før modtagelsen af institutionernes forslag. Nu er direktoratet gået i gang med at behandle institutionernes forslag, og de vil danne grundlag for et nyt tabelmateriale, som vil komme til at indgå i anmærkningerne til finanslovsforslaget.

Det er klart, at vi vil overholde styrelseslovens § 9, som taler om, at oprettelse og nedlæggelse af institutter skal forelægges forskningsrådene. Selvfølgelig vil folketingets uddannelsesudvalg ret snart modtage yderligere materiale om omstillingerne; bl.a. vil man måske allerede i denne uge få vejledningsavi-

sen i fortryk; den vil også give et vist indtryk af omstillingerne.

Man kunne selvfølgelig spørge: kunne man ikke løse problemerne ved bare at bevilge en hel masse flere penge? Det ville jo være let. Men jeg må gøre opmærksom på, at krisen ikke er overstået, og at statsunderskuddet, som hr. Camre lige har talt om under den forrige debat, og gældssætningen, den svulmende rentebyrde ikke er et problem, der nu er klaret, så vi kan begynde at bevilge ekstra penge hist og her. Vi skal være glade, hvis vi kan slippe igennem krisen med en uændret offentlig sektor. Så også undervisningssektoren må altså finde sig i, at der er stort set de samme penge til rådighed. Som man kan høre af mine tal, har vi jo altså prioriteret forskning og videregående uddannelser højere end andre ting, for dér er der tale om stigende bevillinger – især til forskning.

Det ville heller ikke være rimeligt over for erhvervsuddannelser, seminarier, gymnasieskoler osv., hvis der pludselig her var en stor pengekasse at hente midler i, når man skal lave omstillinger, for direktoratet for erhvervsuddannelserne skal også foretage enorme omstillinger, og det skal de også gøre inden for faste bevillinger.

Vi må altså, når vi skal skaffe flere pladser på de felter, hvor der er mangel på færdiguddannede og masser af job, der står og venter, finde pengene inden for universiteternes og de højere læreanstalters budgetter. Og spørgsmålet er så, hvordan vi bedst finder disse penge, som skal bruges til omstilling og ekspansion.

Det letteste er naturligvis procentnedskæringer; det letteste er at spare på alt det løse, spare på de unge, spare på apparaturet og vedligeholdelsen og derved sprede besparelserne ud i et tyndt lag. Det er efter min mening en kortsigtet politik. Den har ganske vist været ført i mange år, ikke bare på dette område, men på mange andre områder, men jeg mener, at det er uholdbart at køre videre ad den vej. Vi har fået talrige vidnesbyrd, også fra de rådgivende organer, om, at vi bør til at koncentrere kræfterne, det vil sige, at vi på nogle felter må indskrænke aktiviteterne, og at enkelte aktiviteter helt må forsvinde visse steder i landet, hvis vi vil sikre forskningen og dermed også undervisningen de bedste vilkår.

[Undervisningsministeren]

Det er f.eks. budskabet i den rapport, som kom fra fællesudvalget for naturvidenskab, og som imellem linjerne tydeligt antydede, at der ikke var plads til den naturvidenskabelige forskning på Roskilde universitetscenter, og at det ville skabe problemer, hvis man spredte bevillingerne så tyndt ud, at man også skulle have de samme institutter dér, som man har på Københavns universitet. Men det ville folketinget jo ikke høre tale om, og det må jeg rette mig efter og administrere efter, men rådet fra de rådgivende organer står jo fast og antyder, at vi har et behov for koncentration, og at vi ikke slipper for at drøfte begreber som institutnedlæggelser eller institutsammenlægninger, eller hvad det nu skal være.

Ifølge styrelseslovens § 9 er det ministeren, der træffer beslutning om sådanne nedlæggelser, men hvad angår institutnedlæggelser, skal institutionerne afgive indstilling eller udtale sig, og forskningsråd og faglige landsudvalg skal høres. Det vil naturligvis ske; det har vi hele tiden regnet med. Det vil der blive givet tid til, og vi har også den fornødne bevillingsmæssige elastik til at give denne tid til en forsvarlig forskningsmæssig rådgivning.

Jeg vil i den forbindelse selvfølgelig søge at sikre, at der ikke ved nedlæggelserne opstår en situation, hvor vigtige forskningsområder slet ikke dækkes her i landet, og jeg vil fremfor alt sikre, at fremragende forskningsmiljøer ikke bliver udraderet.

Hvis vi accepterer princippet om, at institutnedlæggelser kan være en rationel løsning, må vi også acceptere, at der nedlægges institutter, hvor der udføres god forskning. Vi må nemlig gå ud fra, at der ved alle institutter udføres god forskning, i det mindste af nogle medarbejdere.

Naturligvis er det kun en mindre del af besparelserne, som kan klares ved at nedlægge institutter og uddannelser, og det er i øvrigt kun en mindre del af de aktuelle besparelser, som drejer sig om dette. En del af omstillingen kan klares ved naturlig afgang og ved, at medarbejdere påtager sig nye arbejdsopgaver. Men også en omstilling ad denne vej må gennemføres ud fra en ansvarlig faglig planlægning.

Ved bemandingsreduktioner må man først beslutte, hvor bemandingsreduktionerne skal finde sted, og dernæst, hvordan de skal gennemføres. Den ansvarlige faglige planlæg-

ning må også indeholde en stillingtagen til, hvilke områder der skal friholdes for bemandingsreduktioner, og hvor bemandingsudvidelser er nødvendige. I fordelingsovervejelserne må indgå både hensynet til udviklingen i undervisningsopgaverne, herunder udbygning af fag, der er vigtige for kandidaternes beskæftigelsesmuligheder, og kvalitative vurderinger af den aktuelle forskning og af den fremtidige forskningsudvikling.

Jeg er sikker på, at det enkelte institut eller den enkelte faggruppe, når de først kender deres bemandingsreduktioner, også selv vil kunne hjælpe med til at finde løsninger, f.eks. relevante nye arbejdsopgaver. For som jeg sagde før, er alternativet til at flytte penge fra arbejdsløshedsfag til beskæftigelsesfag, at arbejdsløshedsfagene ændrer sig til at blive beskæftigelsesfag.

Når et hovedområde ud fra faglige og personafhængige vurderinger kan træffe beslutninger om, hvordan nye stillinger eller ledige stillinger ønskes anvendt, må man i princippet også kunne træffe beslutning om, hvilke stillinger der kan undværes. Det er vanskeligt, men det skal man kunne præstere.

Jeg vil gerne tage endnu mere hensyn til forskningen, og jeg vil gerne give længere varsler – i hvert fald længere varsler end dem, den tidligere regering gav, men jeg vil også gerne prøve at give endnu længere varsler end dem, der har været givet under den nuværende regering. Det vil give problemer på andre områder i ministeriet og med finansministeriet, og en minister, der lover længere varsler, risikerer problemer, men det vil vi gerne vove os ud i. Det er noget helt nyt, men vi vil gerne prøve det alligevel, og jeg har forelagt rektorkollegiet et oplæg herom på et møde i torsdags.

Jeg kan afsløre, at det oplæg betyder, at undervisningsministeriet i 1987 tilstræber at kunne fastholde 1986-rammen med et tillæg for merudgifter til videreførelse af forskerkrutteringsplanen. Tilsvarende bestræbelser gælder de efterfølgende budgetoverslag 1988 og 1989. Vi må naturligvis tage forbehold for ændringer undervejs, men eventuelle ændringer vil vi i givet fald søge varslet så tidligt som overhovedet muligt.

Denne rammeudvikling med svagt stigende bevillinger skal ses på baggrund af, at studenterbelastningen samlet for hele området nu stabiliserer sig efter en periode med hur-

[Undervisningsministeren]

tig vækst. Det er imidlertid klart, at undervisningsministeriets forudsætning for en sådan stabil rammeudvikling er, at der kan opnås en forståelse med institutionerne om, hvordan den allerede iværksatte omstilling finansieres, og hvordan vi opbygger reserver til yderligere omstillinger.

Det er også en forudsætning, at institutionerne gennemfører en mere langsigtet faglig planlægning, som fremmer omstillingen til uddannelser med gode beskæftigelsesmuligheder og giver forskningens kvalitet afgørende vægt, når man disponerer ressourcerne til forskning.

Jeg vil gerne videreføre og udbygge den ekspansive forskningspolitik, så optimismen bliver spredt til den frie grundforskning på uddannelsesstederne. Jeg vil gerne sætte mig i spidsen for en kampagne, som kan få erhvervslivet til at give flere gaver og kontrakter, især til institutionerne, men det må rimeligvis forudsætte, at institutionerne også selv gør mere for at gavne grundforskningen.

Lad mig give et eksempel. Når ministeriet har kunnet frigøre penge til forskningsprofessorater, hvorfor har institutionerne så ikke selv gjort noget lignende? Det kunne f.eks. ske ved at sætte undervisningsforpligtelsen generelt lidt op fra 4 eller 5 til 6 eller 7 timer om ugen og fordele det derved fremkomne overskud efter ansøgning mellem de ansatte. Derved kunne man få fordelt forskningsressourcerne på en rimeligere måde ud fra kvalitative hensyn og efter en faglig vurdering.

Jeg mener også, man med fordel kan oprette forskningsudvalg, som med autoritet kan tale forskningens sag over for alle de andre interesser på institutionerne, der jo er så rigt repræsenteret i de styrende organer.

Det er altså ikke kun os i ministeriet og i regeringen, som skal gøre mere for forskningen, det skal også institutionerne selv. De skal ikke kun spørge, hvad staten kan gøre for dem og for deres forskning. Vi skal alle spørge, hvad vi i fællesskab, statsmagt og institutioner, kan gøre for forskningen, grundforskningen, den frie forskning og dermed for Danmarks fremtid som teknisk avanceret kulturnation.

Forhandling

Dorte Bennedsen (S):

I sig selv er de videregående uddannelser et stort og et varieret område, men ikke mindst takket være de initiativer, ministeren har taget i de seneste måneder, er problemerne blevet så store og så talrige, at taletiden kun tillader, at jeg kommer ind på dele af dem.

I den debat, som er foregået i den senere tid, har ministeren gang på gang fremhævet, at der kun er tale om en 1 pct.s besparelse. Socialdemokratiet er ikke tilhænger af besparelser på dette område, fordi der er behov for en styrket forskningsmæssig indsats, og fordi vore institutioner er midt i en proces med omlægning af visse uddannelser og opbygning af nye uddannelser, en proces, som i sig selv er vanskelig, og som bliver næsten umulig, hvis der gennem en ressourcebeskæring ændres i forudsætningerne. Hertil kommer, at det ikke giver et virkelighedsnært billede at tale om en 1 pct.s besparelse, og det hænger sammen med, at ministeren har givet så mange detailpålæg om områder, der skal friholdes, om områder, der skal udvides, om ressourceoverflytninger osv., at vore institutioner ikke kan vælge at placere besparelserne som generelle besparelser.

Som ét blandt mange eksempler kan nævnes det naturvidenskabelige område på Københavns universitet, hvor summen af ministerens restriktioner og besparelseskraav betyder, at besparelserne bliver på mindst 5 pct. for de områder, der rammes.

Et af grundproblemerne er den fremgangsmåde, ministeren har valgt. Vejen har været diktatets, ikke forhandlingens. Med en tidsramme på forholdsvis få uger pålægger man institutionerne besparelser, der oven i købet har en grad af detaljering og udspecificering, som er hidtil uset og på kant med styrelsesloven. Når ministeren i debatten har hævdet, at han blot for at være venlig og hjælpsom har angivet eksempler på, hvordan besparelserne kan opnås, men at institutionerne kunne spare andre steder, hvis de hellere ville det, er det jo ikke sandt. I skrivelsen af 27. februar hedder det:

»Undervisningsministeriet finder derfor nu, at fakultetets institut for medicinsk kemi bør søges nedlagt den 1. juli 1986.« Og videre:

»I rammeberegningen er det forudsat, at institut for medicinsk kemi nedlægges.«

[Dorte Bennedsen]

Hvis dette er ment som et vejledende eksempel, turde det være en noget ejendommelig måde at udtrykke sig på.

Ved nærlæsning af ministeriets skrivelse viser det sig, at en række institutioner udtrykkelig får at vide, at besparelsen kan omplaceres efter deres ønske. Dette er ikke tilfældet for universiteter og universitetscentre, hvilket igen er en understregning af, at ministeriet her har spillet ud med konkrete besparelser og ændringer, som man fastholder skal gennemføres uden smålig hensyntagen til den kendsgerning, som hedder styrelseslov og universiteternes selvstyre.

Indrømmes skal det dog, at der er et i hvert fald formelt skrabud for styrelsesloven, idet ministeren beder om institutionernes udtalelse, ligesom man agter at forelægge nedlæggelsen af medicinsk-kemisk institut for forskningsrådet til udtalelse. Men det er nok ikke helt galt gættet, at disse udtalelser næppe vil have stor indflydelse på effektueringen af den allerede truffne beslutning.

Det er netop hele denne procedure eller, om man vil, mangel på procedure, der får socialdemokratiet til at sige fra, og som er den egentlige baggrund for denne forespørgsel. Selv om ministeren og i øvrigt repræsentanter for andre af regeringspartierne tidligere har givet udtryk for deres modvilje mod styrelsesloven, og selv om ministeren synes, at den kan være en besværlig hæmsko for hans omkalfatring af de videregående uddannelser, kan vi ikke acceptere, at han handler, som om den ikke eksisterer. Af ministerens udtalelser får man somme tider det indtryk, at han står over for en række totalt stivnede og urokkelige institutioner, hvis fremtid kun kan reddes ved indgreb og påbud fra ministerens egen hånd.

Intet er mere fejlagtigt. AUC er midt i en konstruktiv omlægningsproces. Ved Københavns universitet har man ved det medicinske fakultet i løbet af de sidste fem år skruet personalet ned med 15 pct. og stillet forslag om yderligere 15 pct.s nedskæring i løbet af de kommende år. RUC accepterede for få år siden en nedlæggelse af socionomistudiet og en betydelig omlægning af centerets fagprofil med henblik på studerendes beskæftigelse i det private erhvervsliv, bare for at nævne nogle få eksempler.

Enhver ved, at sådanne omlægninger skaber store problemer, både praktisk og men-

neskeligt. Ikke desto mindre er institutionerne i fuld gang med arbejdet, og så kommer i slutningen af februar dette øksehug af en ordre: besparelser, nedlæggelser og ressourceoverførsler at fuldføre i løbet af to måneder, samtidig med at man intet får at vide om planlægningsrammen for de følgende år.

Planlægningsrådets formand, P. Olesen Larsen, har udtalt, at måden, indgrebet er gennemført på, risikerer at ødelægge samarbejdsklimaet mellem ministeriet og universiteterne i en lang periode. Den negative effekt kan blive betydelig større, end besparelsen umiddelbart tilkendegiver – en profeti, man også uden at være sortseer desværre må give PRFs formand ret i.

Af den problemernes tidselbuket, som ministeren har rakt de videregående uddannelser, er det rimeligt at fremdrage grundforskningen.

I Information den 6.-7. april siger ministeren:

»Vi skærer ikke ned på grundforskningen. Antallet af videnskabelige »årsværk« stiger med 21 i 1986, ... hvortil kommer ... 300 mill. kr.« til forskning til støtte for teknologisk udvikling.

»Vi skærer ikke ned. Vi ekspanderer og flytter.«

Selv om vi nu antager, at der er enighed om, at det af hensyn til beskæftigelsesudsigterne er godt at få flere handelshøjskolestuderende og færre medicinstuderende, er det da dermed langt fra givet, at det også er samfundsrigtigt, at vi får en tilsvarende overførsel af ressourcer til forskning.

Kendsgerningen er jo den barske, at de to områder, der rammes hårdest, er to højteknologiske områder af stor betydning fremover, nemlig lægevidenskab og naturvidenskab. Inden for lægevidenskab skal der afskediges 28 lektorer og professorer, og inden for naturvidenskaben skal man af med 30 videnskabelige medarbejdere. End ikke hr. Bertel Haarder kan tro på ministerens ord, når han skriver, at dette ikke skader grundforskningen.

I den forbindelse tæller det ikke syndeligt, at ministeren giver nogle forskningsårsværk til handelshøjskolerne. Det er i hvert fald næppe den forskning, Novos direktør, professor Ulrik Lassen, havde i tankerne, da han udtalte, at vi risikerer at fjerne det

[Dorte Bennedsen]

grundlag, vi skal udvikle en avanceret industri på om 10 år.

Men FTU-midlerne da, 300 mill. over fem år til støtte for teknologisk udvikling, det er regeringens støtte til grundforskning, siger ministeren, og her er vi måske ved årsagen til uenigheden, for i sin iver skelner ministeren ikke mellem grundforskning og målforskning. FTU-midlerne skal belyse de højteknologiske muligheder for erhvervslivet på længere sigt, et formål, det i sig selv kan være udmærket at støtte, men som ikke er identisk med den egentlige videnskabelige grundforskning, hvis opgave er at skabe viden af ny, grænsebrydende art.

I et skrift fra forskningssekretariatet hedder det:

»En vigtig årsag til, at udpegning af prioriteringsværdige områder er vanskelig, er, at den forskning, vi ønsker at støtte, er forskning, som ændrer vor nuværende opfattelse af virkeligheden. Innovativ forskning giver ifølge sin natur resultater af uforudsigelig art. Uforudsigeligheden har i dag en tidshorisont på få måneder til år. Det er derfor ikke rimeligt at give detaljerede bud på, hvad der vil være værd at satse på over perioder så lange som fem år. Det må også betvivles, at det er muligt via bureaukratiske styringsmekanismer at følge de hurtige kursændringer, som er en forudsætning for frontlinjeforskning.«

Citatet bringes, fordi det siger noget væsentligt om grundforskning, som ministeren øjensynlig ikke er ganske klar over, og derfor synes jeg, ministeren skulle lytte til forfatteren, som er forsker ved Københavns universitet, og som i øvrigt derudover er ministerens kollega som folketingskandidat for partiet venstre i Københavns amt; Elisabeth Bock er navnet.

Den næste tidsel i buketten, som kræver kommentarer, er den nye humanistbekendtgørelse, og i den forbindelse er det også naturligt at tage Knud Larsen-udvalgets handlingsplan.

Lad det være sagt straks: socialdemokratiet er selvfølgelig tilhænger af, at vore uddannelser tilrettelægges, så de giver kandidaterne de bedst mulige erhvervs muligheder, og at man i den forbindelse også sikrer, at de kan varetage en flerhed af funktioner inden for brede områder. Men der er nogle præmisser, som må være i orden. Det faglige niveau skal være i orden, de studerende skal lære meto-

disk indsigt og evnen til at overskue store sammenhængende områder, men de skal også have evnen til at gå i dybden.

Læser man humanistbekendtgørelsen, vil man se, at den klart bygger på Knud Larsen-rapportens handlingsplan – eller rettere: den hviler på udpluk heraf. Vi finder, at Knud Larsen-rapporten kunne anvendes som oplæg til en dialog, men at den er et dårligt grundlag for konkret handling, sådan som det jo også illustreres af humanistbekendtgørelsen.

Igen er fremgangsmåden uacceptabel. Man anvender diktatet fremfor dialogen, man dikterer 5 års studietider, man dikterer, at der i løbet af to måneder skal ligge en række uddannelses tilbud, men mærkeligt nok har man i øvrigt glemt at diktere, at understøtten skal reformeres radikalt, og det er ellers en af grundforudsætningerne for Knud Larsen-udvalget.

Som humanistbekendtgørelsen foreligger, frygter vi, at den kan få nogle meget uheldige og uønskede konsekvenser i form af uddannelser, der helt har mistet deres præg af at være sammenhængende, dybdegående og videregående uddannelser og i stedet er uddannelser, der er mere eller mindre tilfældigt stykket sammen, uden at de har nogen egentlig indbyrdes forbindelse. Men igen, frygten og uroen for disse perspektiver kunne have været undgået, hvis ministeren havde valgt dialogens, samtalens vej og ikke diktatets. Det er jo en kendsgerning, at vore universiteter også er optaget af disse problemer og indstillet på at indlægge specialiseringsmuligheder uden dog helt at opgive det sammenhængende studium.

Socialdemokratiet skal ikke afvise, at der kan være behov for nye typer af mellemuddannelser, men vil godt sætte spørgsmålstegn ved, om de hører hjemme ved vore universiteter. Var det ikke uddannelsespolitisk og regionalpolitisk langt mere konstruktivt at få den type uddannelser spredt ud over landet? Faktisk skylder ministeren os endnu efter 2½ år i uddannelsesudvalget svar på, hvad han egentlig vil tilbyde de seminarier, som har alt for stor kapacitet. Her er altså et bud.

Nu kan jeg se, at min taletid er ved at udløbe, så jeg må vente til en senere omgang med de sidste bemærkninger, jeg havde. Jeg vil så blot på baggrund af de indvendinger, vi er kommet med her, fremsætte følgende:

[Dorte Bennedsen]

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget understreger, at de nødvendige omstillinger inden for de videregående uddannelser må gennemføres ud fra en ansvarlig faglig planlægning i nøje samarbejde med institutionerne, og idet folketinget konstaterer, at der efter undervisningsministeriets skrivelse af 27. februar 1985 ikke vil være rimelig tid til en sådan procedure, opfordrer folketinget undervisningsministeren til at stille beslutningen om de omlægninger, hvorom der ikke er enighed mellem ministeriet og institutionerne, i bero, således at der for 1986 alene gennemføres de ændringer, som er opnået gennem budgetmodel og besøgsrunder, samt de ændringer, hvorom der opnås enighed i de kommende drøftelser med institutionerne, og således at der bliver den fornødne tid til at foretage en langsigtet planlægning af de nødvendige omstillinger.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Jeg vil gerne bede fru Dorte Bennedsen om en fortolkning af den foreslåede dagsorden på et enkelt punkt.

Jeg vil gerne spørge: i det tilfælde, hvor forslag har været ude i forbindelse med indkaldelsesskrivelsen til debat på institutionerne, og hvor man måtte have udmøntet de reduktioner, som der er blevet bedt om fra ministeriet, f.eks. i en nedskæring af et institut til $\frac{2}{3}$ størrelse eller, måske endnu værre en fuldstændig nedlæggelse af et institut, og der står et enigt organ inden for de styrende organer bag ved beslutningen, er en sådan beslutning da truffet i enighed mellem ministerium og institution, eller er den ikke truffet i enighed?

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Jeg er nok lidt tungt opfattende. Jeg havde lidt vanskeligt ved at opfatte hr. Estrups

spørgsmål, men jeg vil gerne sige, at det, der er meningen med den dagsorden, der er foreslået her, er, at de ting, der er meldt ud – og jeg har forstået, at det drejer sig om ca. 40 pct. af indholdet af 27. februar-skrivelsen, som institutionerne har accepteret – en budgetmodel gennem besøgsrunder, og som de har været indstillet på, de skal selvfølgelig køre videre, og så skal styrelsesloven anvendes med de rimelige frister, så den kan blive brugt i diskussionen om yderligere initiativer på universiteterne. Og dér, hvor en sådan proces kører igennem, kan man så også fortsætte.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Jeg må forstå fru Dorte Bennedsens svar på den måde, at i de situationer, hvor man måtte have besluttet sådanne nedskæringer af et enkelt institut, står det ved magt.

Eva Møller (KF):

Idet jeg vælger at lægge særlig vægt på ordet »omlægninger«, vil jeg da også gerne takke socialdemokratiet for denne mulighed for at debattere de videregående uddannelser.

Når vi ser på, hvor store ressourcer der bruges på dette område, og hvor stor betydning disse uddannelser har for, at vi på en række områder er i stand til at opfylde de behov, samfundet har for særligt uddannede til at varetage en række specielle opgaver, kan det måske undre, at vi stort set kun diskuterer disse uddannelser, når der sker budgetmæssige ændringer på området, mens andre lige så væsentlige uddannelser – jeg tænker her specielt på folkeskolen og ungdomsuddannelserne – langt hyppigere gøres til genstand for politiske drøftelser.

Jeg finder som sagt, at det væsentlige ved dagens debat er at diskutere de omlægninger, der er på vej i de videregående uddannelser. Vi har, som det også blev nævnt af undervisningsministeren, fået en del orientering herom i uddannelsesudvalget, og mere er på vej, men navnlig har der været en hel del debat i pressen og i medierne om de besparelser, der skal ske på nogle områder for at skaffe ressourcer til andre.

Jeg synes, at det i den forbindelse er væsentligt at påpege, at det rent faktisk i 1986

[Eva Møller]

bliver 21 forskningsårsværk flere end i 1985, og at besparelserne, for nu at bruge det ord, stort set består i, at den forøgelse af budgettet på 1 pct., der var nævnt i budgetoplægget for 1986, ikke bliver til noget, således som udkastet til finanslov ser ud på nuværende tidspunkt.

Jeg er naturligvis vidende om, at man på en hel del uddannelser og uddannelsessteder vil komme til at opleve virkelige besparelser og også besparelser af en ikke uvæsentlig størrelse.

Der er flere grunde hertil. Lad mig begynde med den væsentlige, at vi ønsker at ændre optagelsestallene ved de højere læreanstalter, universiteter og universitetscentre, så vi optager forholdsvist flere studerende ved uddannelser, hvor beskæftigelsesudsigterne er gode, og færre ved uddannelser, hvor beskæftigelsesudsigterne er dårlige.

Man kan naturligvis sætte spørgsmålstegn ved, om det er rimeligt at nedskære antallet af forskere, fordi antallet af studerende falder. Hertil er der for det første at sige, at der var fra institutter, læreanstalter m.v. ingen, der gav udtryk for utilfredshed med, at flere studerende i sin tid gav flere forskere, eller for den sags skyld blot gav udtryk for, at det var en ulogisk sammenkædning.

For det andet er det tillige således, at det gennem budgetmodellen med dens meget faste rammer for alle bevillinger sikres, at tilpasningen mellem antallet af studerende og antallet af forskere strækkes over en årrække. Denne tidsmæssige udstrækning af tilpasningsperioden er netop valgt dels for at hindre, at tilfældige udsving i antallet af studerende skal have indflydelse på forskningen, dels for at give en passende tid til såvel udbygning som nedskæring af et forskningsmiljø. Jeg vil da på den anden side understrege, at vi i det konservative folkeparti selvfølgelig er villige til at se på, om tilpasningsperioden kan gøres længere, men der er jo også et hensyn at tage til de institutioner, hvor studentertallet er stigende.

En anden grund til, at der i år er et oplæg til, at der skal spares ikke uvæsentlige beløb på en række institutioner eller fakulteter, er, at regeringen i år har besluttet sig til ikke blot at bede om de såkaldt lineære besparelser over hele området, dvs. samme procentdel skåret ned overalt, men har valgt at pege på forskellige besparelsesmuligheder. Denne

nye praksis skyldes, at der på en række områder gennem de sidste år har skullet findes besparelser på grund af det faldende studentertal, og vi har fra specielt disse områder hørt, at det ikke er muligt at spare mere, at regeringen ikke bare kunne kræve besparelser uden at anvise muligheder for at spare.

Regeringen og regeringspartierne er naturligvis helt klar over, at ingen institutter, altså hverken de institutter, der er foreslået nedlagt af regeringen, eller de institutter, der er foreslået nedlagt af de enkelte fakulteter, kan nedlægges, uden at planlægningsrådet for forskningen er blevet hørt. Selvfølgelig skal denne høringsproces finde sted, og herunder skal planlægningsrådet også have mulighed for at inddrage såvel de enkelte forskningsråd som de faglige landsudvalg, ligesom vi selvfølgelig også er indstillet på at lytte til de råd og de svar, som planlægningsrådet måtte give os. Og skulle de svar vise, at det er muligt at spare de ønskede beløb på en for forskningen mere hensigtsmæssig måde, er vi selvfølgelig lydhøre heroverfor.

Jeg skal for at forebygge enhver misforståelse understrege, at der ikke ligger nogen vurdering af forskningskvalitet bag de foreslåede besparelser. Jeg er sikker på, at alle institutter udfører kvalitetsforskning, thi ellers ville de relevante styrende organer naturligvis have grebet ind. Det er derfor beklageligvis – eller jeg skulle måske sige heldigvis – således, at ved alle nedlæggelser vil på grund af dansk forsknings høje niveau fremragende forskere blive berørt. Der har bag vore forslag om nedlæggelser af enkelte institutter kun været et eneste og ubrydeligt princip. Vi ønsker ikke bredden i det samlede danske forskningsspektrum formindsket. Det vil sige, at vi, når det nu på grund af omlægninger er nødvendigt med besparelser, kun vil nedlægge fag eller fagområder, der findes mindst to steder i Danmark. Det skal hertil bemærkes, at vi også herved ønsker at sikre, at de enkelte forskningsmiljøer ikke bliver for snævre.

Jeg vil endnu en gang understrege, at for mig er det væsentligt at få diskuteret omlægningen af de videregående uddannelser, da det er fremtidsrettet. Det bærende princip for regeringspartierne har her været at sikre flest mulige uddannelsespladser med gode beskæftigelsesudsigter. Vi ved, at i den nuværende økonomiske situation er der ikke mulighed for udvidelse på et eller flere områder,

[Eva Møller]

uden at der sker indskrænkninger på andre. I denne omstillingsproces er vi selvfølgelig rede til at lytte til alle råd og gennemføre alle nødvendige høringer, besparelserunder m.v., og skulle det herunder være nødvendigt med lidt længere tidsrammer end de først udstukne, vil vi være villige til at se herpå.

Lad mig tillige nævne, at vi ved de kommende omlægninger nok også bør se på ændringer af de enkelte uddannelser, således som det er nævnt i Knud Larsen-udvalgets handlingsplan. Vi har ganske vist i den sidste tid set endog meget positive resultater af efteruddannelser af arbejdsløse langvarigt uddannede – fra det sidste kursus har 60 pct. fået jobtilbud – men alligevel er det den rigtige udnyttelse af ressourcerne, at vi gennem omlægning af uddannelser og optag sikrer, at de færdiguddannede umiddelbart kan få et job.

Afslutningsvis vil jeg gerne sige, at vi på undervisningsministeriets budget har sparet mindst muligt, da vi ved, at uddannelse er en nødvendighed og en forudsætning for udnyttelsen af det økonomiske opsving, der er på vej, og blandt disse beskedne besparelser har vi valgt at friholde forskningen.

Der kommer som nævnt 21 årsværk mere i 1986 end i 1985. Der er gennemført en forskerkrutteringsplan og et teknologifremme-program, og princippet om at friholde forskningen vil vi søge fastholdt. Ligeledes vil vi fastholde princippet om, at bredden i dansk forskningsspektrum ikke må formindskes. Vi vil altså ikke blot udbygge teknologiske uddannelser med gode beskæftigelsesmuligheder, men også sikre, at den humanistiske forskning og den grundforskning, der er livsnødvendig for dansk forskning og kultur, bevares, thi disse to typer forskning er i overensstemmelse med dansk tradition og er baggrunden for, at vi fortsat kan kalde os en kulturnation.

Hanne Severinsen (V):

I et lille ressourcefattigt land som Danmark er uddannelse et vigtigt råstof, og i et land, der som Danmark har nogle store problemer med underskud på betalingsbalance og budgetunderskud, bliver det så meget desto vigtigere, hvordan de uddannelsesressourcer, vi har til rådighed, bruges.

Debatten i dag om besparelser på de videregående uddannelser bør ikke tilsløre, at det, der er tale om, ikke er beskæring af de samlede ressourcer, men derimod omstilling inden for en samlet uændret ramme eller, som undervisningsministeren så udmærket udtrykte det, mindre merudgifter. Det, diskussionen nemlig i den senere tid har gået på, er det forhold, at universiteterne for at skaffe plads til nye uddannelser selv skal skaffe midlerne fra de fag, hvor studenter-søgningen i de kommende år bliver mindre.

Universiteterne havde nok regnet med i denne omstillingsproces at kunne budgettere med 1 pct.s stigning. Nu skal man hente pengene selv, og det er naturligvis ikke nogen behagelig opgave. Derfor er jeg også glad for, at ministeren i sin redegørelse åbnede for muligheden for at få længere varsler og faglig vejledning, før man skrider til de endelige afskedigelser i de fag, hvor der skal ske reduktioner. Men ministeren har i lige så høj grad ret i, at omstillingsprocessen skal i gang, og at omstillingstakten ikke må mindskes. Det skylder vi de studerende, der skal skaffes ressourcer til, så vi kan få uddannet de unge inden for de områder, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder.

Problemet i disse år er, at vi har nogle meget store ungdomsårgange og dertil har en hel masse, der endnu ikke rigtig er kommet i gang med en uddannelse, fordi de har løbet rundt i adgangsbeholdning og pointjageri.

Vi er altså i disse år i en situation, hvor ressourcerne skal dirigeres et andet sted hen, samtidig med at der er store årgange, og det er klart, at dér, hvor ressourcerne dirigeres hen, er man utilfreds, fordi man synes, man får for lidt, så man ikke kan tilbyde fuld udbygning af forskning med det samme, og man har måske også ind imellem pladsmangel. Omvendt er der selvfølgelig også en masse protester fra de områder, hvor der er færre studerende og bedre plads, men hvor det selvfølgelig altid er smerteligt at måtte afskedige velkvalificerede undervisere og forskere, hvad man jo er nødt til.

Konklusionen er altså, at den eneste måde, hvorpå man tilsyneladende kunne undgå larm, var ved overhovedet ikke at omstille, men det ville være blodigt uretfærdigt over for de unge, og det ville føre til øget arbejdsløshed. Det ville også betyde, at erhvervslivet i endnu højere grad ville komme i den situa-

[Hanne Severinsen]

tion, at man manglede kvalificerede kandidater, og det ville i øvrigt betyde, at det forventede opsving ville blive bremset af flaskehalser, fordi man står og mangler kandidater.

Vi har på nuværende tidspunkt mange langvarigt uddannede, som må se frem til arbejdsløshed, og det problem er vi godt i gang med at prøve at få løst ved hjælp af erhvervspraktik og korterevarende kurser. Men det er en dyr omstillingsproces, og det er egentlig heller ikke rimeligt for de mennesker, der har gået og uddannet sig så længe. Derfor kan man ikke regne med fortsat at kunne uddanne forkert og så bagefter lappe på det.

Vi får nogle store problemer i de kommende år, fordi vi har den offentlige sektor fyldt op, og de fleste af dem, den er fyldt op med, er 35-45 år. Det vil sige, at disse veldefinerede stillinger først bliver ledige, når folk går på pension, og det kan jo være i hvert fald 20 år. Vi tvinger derfor de unge over i en omstilling endda i endnu større udstrækning end tidligere, og det er i høj grad til den private sektor, hvor ekspansionen finder sted. Men heldigvis viser det sig, at de steder, hvor man har gjort forsøg med at få akademikere og erhvervsfolk til at mødes, har det været en stor succes, og der er også noget, der tyder på, at den vanetænkning, der hidtil har været på dette område, er ved at afløses af mere utraditionelle tænkemåder. Det kunne måske blive spændende både for dansk erhvervsliv, for danske cand.mag.er og i det hele taget for den humanistiske forskning at få åbnet sig mod det omgivende erhvervsliv og i det hele taget det liv, som omgiver os.

Men vi kan som sagt ikke fortsætte med at uddanne og så regne med, at man kan omstille bagefter. Vi må flytte undervisningskapacitet fra det ene område til det andet, og problemet er, at derved bliver vi også nødt til at flytte forskningen.

Det, der er blevet lagt op til med budgetmodellen, er, at omstillingen for forskningen foregår noget langsommere, og det er også rimeligt, for man kan jo ikke skifte om lige så hurtigt, som vi skifter om på uddannelsen. Derfor er det også mit indtryk, at man på Københavns universitet er helt indstillet på denne budgetmodel, og samtidig har vi jo forskerrekruiteringsplanen til at sikre, at der virkelig også kommer nye unge forskere.

Når ministeren og direktoratet har peget på bestemte institutter, er det ikke for at komme med diktater, men for at sikre, at man ikke bare spreder helt uhensigtsmæssige besparelser, og også for at sikre, at helt små fag, der måske kun findes et enkelt sted i landet, ikke bliver ramt. Så er det bedre, at man nedlægger institutter. Vi er et lille land, der har mange universiteter, og nogle steder må man nok affinde sig med, at mindre fag ikke kan dækkes på samtlige universiteter. Det er bedre at have et velfungerende miljø på ét universitet end et udpint miljø på flere. Men det kan selvfølgelig altid diskuteres, hvad der bedst kan undværes.

Det eneste, man kan sige med sikkerhed, er, at universiteterne ikke vil få succes, hvis de, hver gang de bliver præsenteret for krav om besparelser, finder de mest avancerede institutter med den mest berømte forskning at pege på til nedlæggelse. Det gælder f.eks., hvis man skulle få tanker om at nedlægge Niels Bohr-instituttet eller institut for immunologi for bare at tage nogle eksempler. At komme med den slags forslag er i virkeligheden uforskammet over for det politiske system. Det svarer nogenlunde til, at man, når man skal spare inden for et hospitalsvæsen, finder et par dødssyge patienter frem, som trænger til kyndig behandling, og siger: dem vælger vi at lade være med at behandle.

For at skaffe et kvalificeret grundlag for de prioriteringer, som er nødvendige, har ministeriet gennemført flere besøgsrunder. Det er meningen, at dette skal fortsætte, og jeg tror, det er den vej, man skal gå. Bortset fra at man i disse dage har talt vældig hårdt om besparelsen, viser det sig da også, at de fleste, når det kommer til stykket, godt kan se, at det er nødvendigt at prioritere, også fordi vi ellers risikerer, at det bliver »sidst ansat først fyret«-princippet, som kommer til at gælde, og det er i hvert fald en af de dårligste måder at spare på. Så må man hellere påtage sig den ubehagelige opgave at prøve at finde ud af, hvem der bedst kan undværes. Det behøver sandelig ikke at have noget at gøre med, hvem der er en god forsker. Det kan også have noget at gøre med, hvor vi kan undvære et institut.

Jeg vil også godt i denne forbindelse advare imod, at man kun lader omstillingerne gå ud over deltidslærere. Mange deltidslærere kommer fra andre forskningsmiljøer og må-

[Hanne Severinsen]

ske også fra erhvervsområder, hvor eleverne senere skal hen, og de kan udgøre et forfriskende element i hele universitetslivet, som man ikke uden videre skal skyde bort.

Der har i forbindelse med besparelserne været talt meget hårdt om angreb på universiteternes selvstyre. Jeg synes, det er forkert, for der er ingen politikere, der på nogen måde ønsker at blande sig, men på den anden side er vi nødt til at blande os, hvis ikke universiteterne lever op til deres ansvar, for så bliver det nemlig også vores ansvar.

Hvis man skal argumentere for øgede midler, skal det ikke være for at sikre en langsommere omstillingstakt, men en højere, en hurtigere. I disse år skulle vi nemlig gentage den skandale, som vi har set inden for cand. mag.-området og også inden for det naturvidenskabelige område, hvor man på nuværende tidspunkt kun uddanner 0,2 kandidat pr. lærer. Det er et meget dyrt område, og det er i hvert fald sikkert, at der ingen grund er til at uddanne titusinder af læger og tandlæger til arbejdsløshed; det har vi ikke ressourcer til. Men vi skal sikre forskningen, også den humanistiske forskning, og vi skal sandelig i høj grad sikre grundforskningen. Vi skal samtidig omstille os og bruge uddannelsesressourcerne rigtigt. Det er ikke politikernes opgave at foretage det konkrete; derfor er jeg glad for, at ministeren har givet tilsagn om, at besparelserne skal ske efter faglig rådgivning, og at der skal være god tid til det.

Det er en meget stor opgave, vi skal i gang med, og vi er alle ansvarlige for, at det sker på den bedste og mest forsvarelige måde. Men jeg må sige, at jeg forstår ikke rigtig den socialdemokratiske dagsorden, for den lægger jo op til, at der ikke skal være noget samarbejde, men at universiteterne, hvis de er smarte nok, bare skal sige nej til det hele, for så bliver det ikke gennemført.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Fru Hanne Severinsens indlæg kaldte unægtelig på mange spørgsmål, men jeg vil godt indskrænke mig til to.

Fru Hanne Severinsen forsøger at bedyre, at der sådan set ikke er nogen, der vil blande sig eller diktere, og så fik vi at vide sådan rimeligt klart, at det selvfølgelig forudsætter, at folk gør det, fru Hanne Severinsen havde

tænkt sig i forvejen. Hvis de gør det, behøver man jo heller ikke at diktere. Men så siger fru Hanne Severinsen, at der er bestemte forslag om besparelser, som vi betragter som en uforskamthed over for det politiske system. Jeg ville være glad, hvis fru Hanne Severinsen ville forklare mig, hvad det er for et politisk system, man kan være uforskammet over for, hvis man på et universitet kommer med et forslag om besparelser, både fordi jeg er lidt bange for, at jeg muligvis er omfattet af det system, fru Hanne Severinsen taler om, og fordi det i øvrigt er uforståeligt.

Det andet er, at efter en længere gennemgang af budgetmodellen, som pudsigt nok ikke er den siddende undervisningsministers opfindelse, siger fru Hanne Severinsen: men mon ikke universiteterne trods alt, det tror jeg da, er indstillet på budgetmodellen?

Så vil jeg spørge, om fru Hanne Severinsen på grund af en eller anden fejl ikke har fået kopi af det brev, som Københavns universitet har tilstillet DVU, direktoratet for de videregående uddannelser, for deri står direkte – og jeg citerer fra denne skrivelse af 11. april:

»Københavns universitet skal indskrænke sig til at konstatere, at budgetmodellen nu med budget 86 har mistet sin værdi som analyse- og planlægningsinstrument for instituti- onen.«

Jeg vil godt spørge fru Hanne Severinsen, om det ikke er et synspunkt, der er fru Hanne Severinsen bekendt, for her står der faktisk det stik modsatte af det, som fru Hanne Severinsen forudsætter: nej, man er ikke indstillet på budgetmodellen. Man siger oven i købet, at sådan som den bliver brugt, er den fuldstændig uanvendelig, og det mener jeg dog man burde drage en eller anden konsekvens af. Jeg kunne godt tænke mig at få dette uddybet, for det kan jo ikke nytte noget bare at gå ud fra, at budgetmodellen nok virker, når folk oven i købet gør sig den ulejlighed at sætte sig ned og skrive, at den overhovedet ikke fungerer.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Det sidste skal jeg ikke kommentere, for jeg tror nu nok, man har kastet sig ud i lidt for voldsomme ord fra Københavns universitet i forhold til, hvad der i virkeligheden

[Hanne Severinsen]

kommer til at ske, men vent nu bare og se, hvordan tingene kommer til at gå igennem! Jeg tror ikke, at det bliver så besværligt, som hr. Tinning gerne vil have.

Når jeg mener, at der nogle gange er tale om, at institutioner, som vi beder om at spare, optræder uforskammet over for det politiske system, er det, fordi det er en velkendt situation, vi mange gange er ude for, og jeg nævnte netop et eksempel inden for hospitalsområdet. Vi kender så godt, at man lægger folk på gangene, selv om man måske godt kunne have sparet på en anden måde. Men det er en god måde at spare på, fordi den påkalder sig offentlig opmærksomhed. Og jeg brugte eksemplet med et medicinsk institut, hvor jeg nævnte immunologi. Det er så typisk, at hvis man vil vise, hvor vanvittigt det er, at man skal spare inden for sit område, finder man nogle af de mere populære ting og siger, at det lige akkurat er dér, man skal spare, og så må politikerne bagefter komme og sige: uha ja, men så må vi hellere lade være med at spare overhovedet.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Fru Hanne Severinsen skal have mange tak for den meget klare illustration af, hvad der i hvert fald for fru Hanne Severinsens vedkommende ligger i invitationen til et fortsat samarbejde.

Jeg forstår det på den måde, at når en person fra en institution, i dette tilfælde rektor ved Københavns universitet, sætter sig ned og skriver direkte til direktoratet, at man ser på de aktuelle problemer sådan og sådan, og bl.a. siger, at det, der hedder budgetmodellen, mener man faktisk har mistet sin værdi – og det er jo et alvorligt signal – så siger fru Hanne Severinsen: ja, ja, ja, ja, folk siger jo så meget, det skal vi bare lade være med at tage os af.

Enten – det er det egentlige svar – mener man som fru Hanne Severinsen, og så vil man ikke blive dikteret, hvilket selvfølgelig også er aldeles overflødig, eller også mener man ikke som fru Hanne Severinsen, og så vil man blive dikteret. Det er den frihed, og det er det samarbejde, der ligger i fru Hanne Severinsens måde at gå til disse ting på.

Det er præcis det samme i eksemplerne med hospitalerne, og hvad det ellers er for

noget: hvis folk tillader sig at tage nogle skridt, de mener er de mindst skadelige som følge af nogle besparelser, de måske finder uhensigtsmæssige, siger fru Hanne Severinsen: ja, dér kan man bare se. De kan ikke administrere den frihed, de har til at udmønte vore besparelser, så vi må hellere diktere det hele.

Nu ved jeg selvfølgelig ikke, om undervisningsministeren er enig med fru Hanne Severinsen, men det er han, dog gennemgående. Jeg synes, det siger noget om, hvor meget lid vi kan fæste til, at undervisningsministeren godt vil samarbejde, godt vil give længere frister, og lad os nu se at få tingene til at køre, når det viser sig, at grundholdningen er den helt enkle: gør I, som jeg vil have, så må I være i fred. Gør I ikke, som jeg vil have, så kommer jeg efter jer!

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Det er ikke institutionerne, der er uforskammede over for det politiske system. Det er det politiske system, der er uforskammet over for institutionerne. Det, der sker, er, at forfatteren til en bog, der hed »Institutionernes tyranni«, begynder at optræde som institutionernes tyrann.

Det, der ligger i vores dagsorden, er, at den dialog, ministeren lover institutionerne i de kommende år, ønsker vi optaget allerede i år, her og nu. Det, der ligger i fru Dorte Bennedsens dagsorden, er ikke, som hr. Estrup sagde, at vi ved et eller andet prokuratorkneb skulle holde nogle institutioner udenfor. Nej, det er, at hvad man var enig om før diktatet af 27. februar, bliver stående. Hvad der er sket efter 27. februar, skal man forhandle om på den måde, ministeren selv lagde op til i sin redegørelse, sådan at man har rimelig tid til at snakke det igennem og rimelig tid, inden det budgetmæssigt skal finde sin form.

Til fru Hanne Severinsen vil jeg kun sige, at fru Dorte Bennedsens forslag betyder ikke, at hvis man siger nej, så sker der ingenting. Nej, det betyder bare, at man har rimelig tid til at snakke det igennem til slut, hvor den politiske beslutning træffes, og den træffes her. Det er uforskammet af dette ting, hvis man ikke har tid til at høre på folk.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Til det sidste vil jeg sige, at det jo netop er det, undervisningsministeren har lovet.

Jeg vil sige til hr. Tinning, at jeg foretrækker nu at fortolke det, jeg har sagt, selv fremfor at høre hr. Tinnings udlægning af, hvad jeg har sagt,

Når jeg siger: lad os nu se, hvad angår disse protester, så er det, fordi der naturligvis er noget, som kan ændres, det har undervisningsministeren jo også sagt, og undervisningsministeren har jo netop sagt, at den faglige rådgivning kan se på disse ting, og der skal gives tid til det. Det er derfor, jeg siger: lad os nu se, hvor galt det går. Når direktoratet for de videregående uddannelser peger på nogle institutter, er det for at anvise, at vejen ikke bare skal være, at man udtynder alle steder, men at man også kan spare enkelte steder. Som ministeren netop sagde i sin redegørelse, har han lovet at give tid til faglig rådgivning. Det kan jo være, at det ender med, at man sparer et andet sted.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg forstår, at hr. Erling Olsen opstillede en modsætning mellem det, som var gjort med brevet af 27. februar, som han fandt tyrannisk, og den proces, jeg nu beskriver i min redegørelse. Han nikker. Så har jeg forstået det rigtigt.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at den proces, jeg har beskrevet i min redegørelse, svarer nøje til, hvad der står i styrelsesloven. Det vil sige, jeg kan overhovedet ikke slippe for at forelægge disse ting for forskningsrådene, og jeg kan overhovedet ikke slippe for at give dem den tid, der er fornøden. Derfor mener jeg, det er troværdigt, når jeg siger, at den elastik både tidsmæssigt og bevillingsmæssigt i det første år, jeg taler om, er enhver minister, som beskæftiger sig med at oprette eller nedlægge institutter, nødt til at have, thi det forudsætter styrelsesloven.

Dermed mener jeg at have godtgjort, at det ikke er noget nyt, jeg har fundet på, men noget, som hele tiden har været hensigten.

Med hensyn til bemærkningen om, hvem der er mest tyrannisk, minder jeg om, at mit tyranni bestod i med 10 måneders varsel at udmelde en besparelse på 45 mill. kr., hvor den tidligere minister med 2 måneders varsel

udmeldte en besparelse på 100 mill. kr. Så skal vi tale om, hvem der er mest tyrannisk, giver resultatet sig selv.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Jeg troede, jeg havde forstået fru Dorte Bennedsen. Det har jeg åbenbart ikke, så jeg må jo være meget tungnem.

Så må jeg stille hr. Erling Olsen spørgsmålet: hvad vil det sige, at man fører processen tilbage til 27. februar? Betyder det, at hvis de besparelser, der lå i budgetmodellen, er udmøntet som besparelser i stor størrelse på et institut, så står de ved magt?

(Kort bemærkning).

Erling Olsen (S):

Man kan drøfte tal, man kan drøfte, hvad tidligere socialdemokratiske undervisningsministre har gjort sammenlignet med den nuværende. Det, der er karakteristisk for en socialdemokratisk politik, er ikke, at vi vil undgå strukturændringer, men at vi ikke ønsker strukturændringer uden en dialog, at vi ønsker det i samarbejde med institutionerne.

De nedskæringer, der blev foretaget under socialdemokratiske regeringer under indtryk af, hvad andre kaldte nødvendig politik, blev foretaget ganske generelt. Det, der sker nu, er, at ministeren med humanistbekendtgørelsen og med en masse andre ting laver om på uddannelsernes struktur. Det er disse strukturændringer uden dialog, vi er modstandere af. Det, vi ønsker, er tid til dialogen.

Så kan man drøfte, hvad der ligger i, og hvordan man skal fortolke denne dagsorden i detaljer. Den er egentlig ganske lang, men hele hensigten med den er, at den med hensyn til, hvad der blev vedtaget før 27. februar 1985 i enighed – under gensidigt pres selvfølgelig – mellem minister og institutioner, o.k. Men med de ting, der er kommet til bagefter i panikstemning og under indtryk af et diktat, bør der være en fortrydelsesparagraf; man bør ikke skride frem, før man har haft en fornyet dialog.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Bare en meget kort bemærkning til hr. Erling Olsen: humanistbekendtgørelsen har alt-

[Hanne Severinsen]

så ikke en snus med disse besparelsesrunder at gøre. Humanistbekendtgørelsen har man diskuteret i årevis på Københavns universitet og andre steder. Den har været til høring og er kommet tilbage. Det har altså ikke noget med disse besparelser at gøre.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg vil godt spørge fru Hanne Severinsen, om hun kan bekræfte, at der faktisk ikke er noget, der hedder humanistbekendtgørelsen. Der er noget, der hedder »første udkast til ny humanistbekendtgørelse«, og der er noget, der hedder »andet udkast til ny humanistbekendtgørelse«.

Kan fru Hanne Severinsen også bekræfte, at universiteterne blev bedt om at igangsætte uddannelsesplanlægningen omkring september sidste år på grundlag af det såkaldte første udkast, og at de her i februar måned fik et andet udkast, der på en masse væsentlige punkter afveg fra første udkast, og fik at vide, at nu kunne de godt begynde forfra?

Hvis fru Hanne Severinsen kan bekræfte alt det, så lad os snakke humanistbekendtgørelse.

(Kort bemærkning).

Hanne Severinsen (V):

Jeg kan overhovedet ikke se, hvad det har med sagen at gøre. Det har lige så lidt med sagen at gøre som det, hr. Erling Olsen sagde.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi er nu tilbage i talerrækken.

Alice Faber (SF):

Der er mange problemer i dette. Jeg har netop fået svar fra ministeren på et spørgsmål om, hvorvidt han kan bekræfte, at der skal spares 415 mill. kr. på undervisningsområdet i 1986. Det bekræfter ministeren: der skal spares 415 mill. kr. i forhold til de udgifter i 1986, der var budgetteret med på finansloven for 1985. Besparelserne på i alt 415 mill. kr. er pålagt som en reduktion af totalrammen, og det er derfor ikke på forhånd fastlagt, hvilke områder der skal bidrage. På nuværende tidspunkt er det besluttet at reducere anlægsbudgettet med 100 mill.

kr., mens de videregående uddannelser er pålagt besparelser på 45 mill. kr., altså dem, vi diskuterer i dag. Overvejelserne om udmøntningen af de resterende 270 mill. kr. er endnu ikke afsluttet.

Det kunne godt tænkes, at vi skulle have en debat om, hvor der skal skæres næste gang. Det kunne godt være, at det var på nogle af de områder, ministeren så flot taler om med hensyn til de arbejdsløse.

En fremsynet undervisningsminister ville satse på at få givet nogle mennesker en uddannelse på et højt niveau fagligt og på det menneskelige plan, så de personer, der skal overtage samfundet i fremtiden, vil kunne klare sig i forhold til den omgivende verden og være berigende for menneskeheden på alle niveauer. En fremsynet undervisningsminister ville satse på et forskningsniveau så kvalificeret som muligt, så landet ville kunne klare sig i forhold til den omgivende verden. En fremsynet undervisningsminister ville i sin planlægning og sine politiske beslutninger rådføre sig med fagligt kompetente personer, der ud fra grundigt forarbejde fremlagde prognoser for udviklingen for derefter – ud fra samspillet mellem de direkte berørte fagfolk og folkene på de institutioner, der berøres, og hans egne politiske mål – at fremkomme med oplæg til beslutninger.

Den nuværende undervisningsminister vil gerne give det udseende af at være fremsynet. Men det syn ud i fremtiden, ministeren kan få øje på, er noget snævert. Ministeren er så fokuseret på det informationsfund, han har beskæftiget sig meget med, at han planlægger, som om vi alle enten skulle producere chips eller sælge dem. Det er vi nogle stykker der hverken ønsker eller tror, og derfor er vi grundlæggende uenige med ministeren i hans dispositioner.

Vi er enige med ministeren i, at det er vigtigt at prøve at tage højde for den store akademikerarbejdsløshed, som til dels skyldes de lave fødselstal, men vi er ikke enige i omstruktureringerne inden for det offentlige foretaget af regeringen. Der må løbende ske en omstrukturering af alle uddannelser og af uddannelsesstilbuddene, så de tilgodeser de ændringer, der sker i samfundet. At planlægge, hvilke uddannelser der er brug for om 10 år, er uhyre vanskeligt. Derfor er det vigtigt, at alle uddannelser sikres et bredt fagligt fundament, så den enkelte har mulighed for

[Alice Faber]

at ændre og bygge oven på den oprindelige uddannelse og dermed sikre sig mulighed for at klare sig igennem samfundsændringerne, så der bliver det udbud af arbejdskraft, det ændrede samfund har brug for.

Det, ministeren har foretaget sig i sin tid som undervisningsminister, er at skabe uro og splittelse med nogle meget uigennemtænkte og kortsigtede dispositioner. Regeringen er så fokuseret på besparelser, at den overser konsekvenserne af de besparelser, den foreslår og desværre af og til ved hjælp af de radikale får gennemført.

Der er sket en gradvis forringelse af en del uddannelser i ministerens tid, fordi han f.eks. bare sætter flere stole ind på uddannelsesstederne, men undlader at tilføre flere ressourcer eller skærer ned på ressourcerne, så de studerende mangler apparatur og mulighed for kontakt med lærerne osv.

Overflytning af midlerne til erhvervsvenlige uddannelser, som ministeren kalder det, fra områder med dårlige beskæftigelsesmuligheder er uhyre problematisk. Tanken om at finde frem til de erhvervsvigtige uddannelser er baseret på nogle meget spinkle forudsætninger. Det samme gælder forudsætningerne for at vurdere områder med dårlige beskæftigelsesudsigter. Der er eksempler på opgørelser over ledighedsramte, som er helt hen i vejret. Det gælder f.eks. socialpædagogerne og geograferne. Området er bredt og stort, det har altid været svært at overskue for politikerne. Hver gang der skal skæres ned, kommer der nye udtryk, som prøver at skjule, at det drejer sig om nedskæringer. Der er megen ordmagi i denne sektor, og her drejer det sig om ministeriets og direktoratets ordmagi. Universitetsavisen for Københavns universitet har ligefrem lavet en ordliste til sine læsere.

Fru Eva Møller var inde på, at vi ikke havde drøftet dette område ret meget i folketinget. Jeg vil spørge ministeren, om han finder det relevant, at vi i uddannelsesudvalget afholder en konference om dette område, hvor vi kan drøfte nogle af alle de komplicerede problemer.

Den største planlægningsfadæse, ministeren har lavet, er dog skrivelsen i forbindelse med indkaldelsen af institutionsbidrag til forslag til finanslov for 1986. Hermed sætter ministeren en lang række detaljerede aftaler og langsigtede udviklingsplaner på uddannel-

sesinstitutionerne ud af kraft, hvilket rektor-kollegiet skriver til uddannelsesudvalget. Det er ikke just tillidsskabende. Her viser ministeren sit sande ansigt: det drejer sig om at undergrave styrelsesloven. Det er vel det ideologiske hovedsigte. Ministeren har blokeret for en frugtbar udvikling i den omstilling, der er i gang, men også for den fremtidige. Det er et problem, at der er så meget, der slås i stykker.

Mange områder har i lang tid arbejdet seriøst og loyalt med at omlægge og modernisere studierne og foreslå nye studier på fagligt forsvarligt grundlag. Ministeren plukker så i områderne og skærer ned ud fra nogle meget luftige prognoser, eller er det mon ikke et politisk felttog mod den kritiske forskning og uddannelserne?

RUC skal nævnes specielt. Reduktionen er ødelæggende for universitetet, men det er måske også det, der er meningen. RUC har loyalt lavet et meget omfattende omstillingsarbejde for at lave nye uddannelseskombinationer. Midt i den store omlægning har man forventet ro om rammerne de første år. Hvor længe kan RUC fortsætte omstruktureringsarbejdet? Hvis det er for at undergrave RUC, var det ærligere at sige det, så kunne vi tage den kamp op.

Også humaniora på universiteterne og centrene har gjort en stor indsats for at omprofilere sig henimod uddannelser med bedre beskæftigelsesmuligheder.

På Odense universitet går en tredjedel af humaniorastuderende på utraditionelle uddannelser, først og fremmest på en erhvervsøkonomisk-sproglig kombination. Det arabiske studieområde og en russisk-samfundsvidenskabelig kandidatuddannelse er også eksempler.

Der har gået rygter om, at humaniora på Odense universitet skulle nedlægges, men nu bruger man åbenbart salamitaktikken. I 1986 skal der skæres 10 årsværk og de næste 7 år en sjettedel af hele lærer- og TAP-staben. Og så varsles der nye besparelser. Hvis de bliver en realitet, vil humaniora definitivt forsvinde fra både Odense universitet, Ålborg universitetscenter og RUC, og det bliver en utrolig voldsom skævdeling af uddannelserne her i landet.

Af halsløse detailbesparelser skal også nævnes historie på AUC og geografi på Århus universitet. Der er mange håbløse bespa-

[Alice Faber]

relser, hvor behovsanalyser for de pågældende områder totalt mangler. Provinsuniversiteterne rammes stærkt, fordi områderne er så små.

Den psykologiske virkning af disse initiativer fra ministeren er katastrofal. Den procedure, ministeren har fulgt, må for alt i verden ikke gentages. Vi må forsøge at få limet nogle af skårene sammen.

»Vi skærer ikke ned på grundforskningen.« »Vi ekspanderer og flytter«, skriver ministeren i Information den 6.-7. april i år. Det nævnedes fru Dorte Bennedsen også. Enten ved ministeren ikke, hvad grundforskning er, eller også taler han mod bedre vidende. Der bedrives ikke grundforskning ved handelshøjskoler, på erhvervssprog eller på teknikum.

Den samme holdning til grundforskning gav ministeren udtryk for i et interview med rektor Ove Nathan, idet han sagde, at FTU-programmet er grundforskning. Det er vigtige penge, der er sat af til FTU-programmet, men måske skulle man have sat lidt færre penge af eller forlænget tidsfristen og så have tænkt sig bedre om.

En del af pengene var nok bedre anvendt ved at blive brugt til at undgå nogle af de ødelæggelser, der sker på universiteterne. Når ministeren giver de danske forskere så dårlige forhold, bliver det svært at tiltrække de bedst kvalificerede. Hvad hjælper paradenumre som superprofessorstillinger? Nej, der lægges en tidsindstillet bombe under dansk forskning og den højere uddannelses kvalitet.

Min taletid er udløbet, og jeg vil i anden runde vende tilbage til situationen for forskningsbibliotekerne, for forskerrekruiteringsplanen og for humaniora. Jeg kan desværre ikke nå mere nu.

Estrup (RV):

Da direktoratet for de videregående uddannelser blev oprettet i 1973-74, var det i erkendelse af, at de videregående uddannelser havde udviklet sig til et vildtvoksende, stærkt ressourcekrævende og ikke mindst vanskeligt styrbart område. Direktoratet var en naturlig følge af den såkaldte helhedsplanlægning, og målsætningen var en stort anlagt planlægningsindsats. Overskrifterne var studiestrukturreform, adgangsbeholdning, landsplanlægning, budgetteringsysteme-

mer for uddannelser og forskning etc., begreber, som unægtelig har præget universiteterne og højere læreanstalters hverdag siden da.

I de ca. 10 år, der er forløbet, har man i DVU udviklet et omfattende, teknisk kompliceret og derfor vanskeligt gennemskueligt styringssystem. Alligevel er udgangspunktet for debatten i dag en række forslag om omstillinger og nedskæringer inden for de videregående uddannelser, som, næsten uanset hvor positiv man forsøger at være, må karakteriseres som utilstrækkelig og uigennemtænkt planlægning.

Derfor kan denne debat ikke undgå også at blive en konstatering af, at den ambitiøse planlægningsindsats inden for de videregående uddannelser, DVU har stået i spidsen for, hidtil ikke er lykkedes. Realiteten er, at pludselige nedskæringer som dem, vi i dag står over for, snarere har været reglen end undtagelsen i de forløbne år.

For nøjagtig 2 år siden havde folkettinget en tilsvarende debat som den i dag, og går man eksempelvis tilbage til 1979-80, oplevede institutionerne under den daværende socialdemokratiske regering tre sparerunder på lige knap et år. Den seneste af disse blev meldt ud til institutionerne den 17. oktober 1980, altså kun godt 2 måneder før finansårets start. Det hedder i meldeskrivelsen fra DVU:

»I det politiske forlig om udmøntningen af budgetreguleringsposten på 1 mia kr. på forslag til finanslov for 1981 er det besluttet, at der i 1981 skal spares 100 mill. kr. i forhold til finanslovsforslaget inden for direktoratet for de videregående uddannelsers og forskningsrådenes område.«

Og lidt senere:

»Spareprogrammet kan opdeles i følgende hovedgrupper: permanente aktivitetsbegrænsninger, fremrykkede standardjusteringer, midlertidige besparelser.«

Man nikker genkendende til ordlyden. Omtrent de samme formuleringer kan findes i den seneste indkaldelsesskrivelse, som har forårsaget den aktuelle kritik og debat.

Situationen er altså uændret: nedskæring og omstilling inden for de videregående uddannelser sker i et tempo og med så korte frister, at det ikke giver institutionerne rimelige muligheder for planlægning og for at omstille sig uden alvorlige skadevirkninger. En sådan proces umuliggør naturligvis også

[Estrup]

et tillidsfuldt samarbejde mellem ministerium og institutioner.

Jeg synes, der i ministerens indlæg her i dag var mange gode betragtninger, også betragtninger, som viser, at ministeren har forståelse for de særlige krav til langsigtet planlægning, som forskningen og især grundforskningen stiller. Det er rigtigt, at de videregående uddannelser taget som helhed ikke er blevet skåret ned i denne og tidligere regeringers sparerunder.

Problemet er omstilling af hensyn til ændrede beskæftigelsesmuligheder og nye forskningsområder, hvad vi alle erkender nødvendigheden af. Selv institutionerne er efterhånden enige heri. Omstillinger er sjældent smertefrie, men jeg tror, at den proces, der i øjeblikket foregår, gør mere ondt, end godt er. Når Københavns universitet fra 1980 til 1986 har mistet 20 pct. af sine bevillinger i faste kroner, så er det ikke mærkeligt, at der opstår problemer, og når man samtidig ved, at der ikke ligger en sammenhængende faglig planlægning som basis for denne reduktion, så er der rigelig grund til betænkelighed og kritik. Derfor var der ét element i ministerens tale, der gjorde mig betænkelig, og det var den stærke understregning af, at vi omstillede for lidt og ikke for meget, samt at omstillingstempoet under ingen omstændigheder måtte falde. Det er formentlig den samme holdning, der er årsag til, at man i DVUs skrivelse om indkaldelse af finanslovsbidrag skriver:

»Det er regeringens hensigt, at omstillingen inden for uddannelsessektoren fra uddannelser med dårlige beskæftigelsesmuligheder til uddannelser med gode beskæftigelsesmuligheder ikke må berøres af besparelserne.«

Hvis omstillingen skal foregå uden skadevirkninger, også for forskningen, som ikke i tilstrækkelig omfang beskyttes af budgetmodel og forskerrekruiteringsplan, og hvis institutionerne skal løfte det medansvar, de har for, at omstillingen sker, så må det kræves, at der ikke så at sige med dags varsel sker ændringer i de afstukne planer. Det var bl.a. det, der gik galt i februar. Regeringen roser sig selv – med en vis berettigelse – af, at den foretager nødvendige omstillinger, noget, som tidligere socialdemokratiske regeringer har haft meget svært ved at tage fat på, men hvis regeringen ikke samtidig erkender, at

processen kræver langsigtet planlægning, så kan vi andre ikke deltage i rosen, så er der i stedet grund til at kritisere.

Derfor må undervisningsministeren gøre sig klart, at hvis han ikke kan fastholde de forudsete bevillingsrammer, så nytter det ikke, at han med dags varsel pålægger institutionerne tilfældige besparelser, så må han enten slække på omstillingstempoet eller åbne for en af de mange cigarkasser med specialbevillinger, som efterhånden findes på ministeriets konti.

Universiteter og højere læreanstalter må bære deres del af byrden og ansvaret for besparelser og ændringer i den offentlige sektor. Universitetsansatte kan ikke fredes specielt, men netop fordi der er tale om omstilling og ikke nedskæring inden for de videregående uddannelser, og fordi der er enighed om, at forskningen ikke skal reduceres, men tværtimod styrkes, er det vigtigt, at man bevarer et godt klima, at der stadig er tale om attraktive arbejdspladser.

Alt for ofte har man i de senere år set DVU sætte planlægning og uddannelse og forskning i gang, som ikke blev til noget. Man har i planlægningsøjemed trukket på de ansattes arbejdskraft, som om det var et frit gode, for derefter uden varsel eller særlig begrundelse at droppe resultatet af anstrengelserne. Det fører til frustration og dårligt arbejdsklima. Det forringer styrelseslovens muligheder for at fungere og institutionernes evne til at tage medansvar.

Det er vigtigt at gøre sig klart, at universiteter og højere læreanstalter er uddannelsesinstitutioner med særligt formål og særlig struktur. De producerer ikke kun uddannelse og færdiguddannede personer, som skal placeres på arbejdsmarkedet. Der er tale om to goder i forenet produktion, både uddannelse og forskning. Hvis forskningen ikke skal lide ubodelig skade under omstillingsprocessen, stiller det særlige krav om langsigtet og ansvarlig faglig planlægning. Betydelige besparelser eller direkte nedlæggelser af forskningsinstitutter bør ikke kunne ske uden en sådan faglig planlægning.

Ikke mindst af hensyn til grundforskningen er det nødvendigt, at man nu får opbygget langsigtede planer og budgetter for institutionernes forskning, og at man i den forbindelse får taget stilling til en landsplanlægning. En sådan har faktisk været på pro-

[Estrup]

grammet siden 1975. DVU har taget hul på den langsigtede forskningsbudgettering.

Det, institutionerne har brug for nu, er sikkerhed for, at planlægning ikke alene forpligter institutionerne, men også ministeriet. Principielt burde forpligtelsen være helt gensidig, bl.a. for at bevillingerne er sikrede i den periode, der ligger godkendte planer for. Dette er måske i første omgang at vente for meget. Derfor er jeg indtil videre tilfreds med det udspil, som undervisningsministeren lagde frem for rektorerne i sidste uge. Jeg synes, det er glædeligt, at man nu vil forsøge at give længere frister til omstillingsprocessen.

Uanset hvor god planlægningen bliver, kan det dog næppe undgås, at vi i de kommende år kommer i situationer, hvor afskedigelser kan blive aktuelle på institutionerne. Det er ikke acceptabelt, hvis de alene skal ske på basis af anciennitet. Lærerstabene på universiteter og højere læreanstalter er bygget op omkring faglige kvalifikationer. Vi kan ikke se bort fra de faglige kriterier i en nedskæringssituation, og det gælder, uanset om organisationerne måtte hælde til rene anciennitetshensyn. Men i den aktuelle situation må man sige, at ministeriet har forsynet institutionerne med et vandtæt alibi: med de givne korte varsler er det simpelt hen umuligt at gennemføre faglige vurderinger. Derfor tvinges man til at afskedige de yngste, i mange tilfælde forskere, der kun er lidt ældre end dem, der sluses ind gennem forskerkrutningsplanen. Det er næsten ikke til at forsvare.

Jeg synes, ministeren må se i øjnene, at der påhviler ham et ansvar for, at der foregår en fagligt forsvarlig procedure på dette område. Man kan ikke vente, at institutioner med ansvaret placeret i kollegiale og demokratisk valgte organer alene kan løfte denne byrde.

De videregående uddannelser står over for en lang række problemer både på kort og på lang sigt, men forårets hændelser bør ikke gentages. Derfor vil jeg gerne på det radikale venstres vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget understreger, at den nødvendige omstilling inden for de videregående uddannelser også i den aktuelle situation må

ske ud fra en ansvarlig faglig planlægning i nøje samarbejde med institutionerne.

Derfor opfordrer folkettinget undervisningsministeren til, hvor de rådgivende forskningsorganer, især PRF, finder det fornødent, at udskyde endelig beslutning om omstillingerne til efteråret 1985, således at der bliver den fornødne tid til at vurdere konsekvenser og rådgive om alternativer, og således at endelig beslutning tages på basis af denne faglige rådgivning med deraf følgende justeringer af budgettet førstkomende år.

Samtidig opfordrer folkettinget universiteterne og de højere læreanstalter til at fremme omstillingen til uddannelser med gode beskæftigelsesmuligheder og herunder give forskningens kvalitet afgørende vægt ved disponeringen af personaleresourcerne.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Jeg vil gerne afslutningsvis tilføje, at dette naturligvis betyder, at universiteterne må fortsætte det igangværende arbejde med at fastlægge indholdet af finanslovsforslaget for 1986, således at der herigennem skabes det nødvendige grundlag for den faglige evaluering og rådgivning, som specielt PRF pålægges. Jeg vil gerne bede ministeren om at bekræfte, at det også vil være hans opfattelse, hvis dette dagsordensforslag vedtages.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Jeg vil godt i fortsættelse af hr. Estrups allersidste ord spørge, om det også betyder, at universiteterne skal gå videre i processen og dermed altså sætte navne eller CPR-numre, eller hvad man nu vil kalde det, på de afskedigelser, der skal foretages.

Det, der bringer mig herop, er hr. Estrups bemærkninger om besparelserne i 1980. Hr. Estrup citerede ganske korrekt, at der var sparet 100 mill. kr. på de videregående uddannelser, og hr. Estrup citerede også korrekt, at det var udtryk for et politisk forlig. Det eneste, hr. Estrup glemte at fortælle i den forbindelse – jeg havde nemlig som un-

[Dorte Bennedsen]

dervisningsminister meget gerne været fri for de 100 mill. kr. – var, at det faktisk var et krav fra det radikale venstre i forbindelse med forliget.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Som ministeren vil vide, var det, før jeg kom ind i folketinget. Jeg har siden da erfaret, at når man indgår forlig, så plejer man ikke at fortælle i detaljer, hvordan de bliver til. Jeg vil på den anden side hverken frakende mit parti eller mig selv i og for sig ansvar for, hvad der måtte være sket i tidligere tid. Det vedstår jeg. Det ændrer dog ikke, at det var kritisabelt, og at det var fru Dorte Bennedsen, der var minister med ansvaret for, hvad der skete. Det synes jeg ikke fru Dorte Bennedsen skal glemme. Hvis det virkelig var hende så meget imod, så burde hun have sagt fra. Det er den ene ting, jeg ville sige.

Den anden er det spørgsmål, fru Dorte Bennedsen rejste om, hvad dette dagsordensforslag betyder for universiteternes videre procedure. Det betyder, at universiteterne må gå så langt, som de finder fornødent, for at planlægningsrådet for forskningen og andre rådgivende institutioner er i stand til at vurdere den planlægning og de forslag, der ligger. Ikke et skridt længere, men også så langt, for ellers giver proceduren ingen mening.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Da vi jo på dette område taler forskning og grundforskning, vil jeg gerne spørge hr. Estrup, om det ikke også er en forudsætning for, at planlægningsrådet og andre forskningsorganer kan vurdere, at de konkret ved, hvilke områder, hvilke stillinger og dermed hvilke mennesker det er, der skal fjernes.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Det er formentlig nødvendigt, at man ved hvilke områder. Det er også muligt, det er nødvendigt, at man ved hvilke institutter. Men jeg kan ikke se nogen som helst grund til, at man skulle vide hvilke personer. Jeg synes, vi må lade institutionerne afgøre, hvad

det er nødvendigt for planlægningsrådet at vide.

Det afgørende – det er det, det sikrer – er, at uanset hvilket institut der måtte komme i klemme i den proces, vi nu har haft, og uanset om det er før 27. februar 1985 eller efter 27. februar 1985, så har vi her sikkerhed for, at vi får den nødvendige faglige vurdering af det, der sker. Det er i modsætning til fru Dorte Bennedsens dagsordensforslag.

Bente Juncker (CD):

Da kristeligt folkepartis ordfører ikke kan være til stede, taler jeg også på hans vegne.

Da det af det radikale venstre ved hr. Estrup fremsatte dagsordensforslag ganske svarer til ministerens redegørelse her i dag, skal jeg på regeringspartierne vegne allerede nu meddele, at vi kan stemme for dette dagsordensforslag.

En leder i dagbladet Information den 18. marts satte spørgsmålstejn ved, om planlægning af uddannelserne i relation til erhvervslevets behov overhovedet kan lade sig gøre, for erhvervslevet er en bevægelig størrelse. Det sidste er naturligvis en rigtig betragtning, og som salig Storm P. sagde, er der ikke noget, det er så vanskeligt at spå om, som fremtiden.

At man derfor skal konkludere, at man lige så godt kan lade være med at planlægge, mener vi i CD ikke har nogen som helst mening. Det er der intet som helst der tyder på, når vi ser på resultatet af de sidste 10–15 års mangel på planlægning: vi står i dag med overkapacitet på nogle områder, samtidig med at der viser sig flaskehalsproblemer på andre. De forhold skal naturligvis angribes, og da samfundsøkonomien ikke kan bære både en opretholdelse af overkapacitet og udvidelse af uddannelsesområder, hvor der hurtigt kan forudses en mangelsituation, må der altså gribes til planlægning, tilpasning og omstilling.

Det, der skal ske, skal finde sted inden for en samlet økonomisk ramme, der er næsten uændret i forhold til 1985. Problemet, som var anledning til den ballade, kan vi roligt sige, der har været på det seneste, ligger i den ene procents besparelse i forhold til budgetoverslaget for 1986, disse 45 mill. kr. i merbevilling, som i sig selv ikke forekommer

[Bente Juncker]

særlig afskrækkende, når de anskues som uspecificerede besparelser på 1 pct.

Undervisningsministeren mener ikke, at man længere kan bruge salamimetoden med procentnedskæringer, hvor man skærer lag efter lag af ressourcerne i stedet for at koncentrere dem, og det kan vi i CD være helt enige i.

Selve omstillings- og tilpasningsprocessen, hvor man skærer ned på områder med dårlige udsigter for at udvide andre, må medføre forskelle i konsekvenserne for de enkelte hovedområder eller institutioner, og i et resumé fra DVU nævnes en ressourceudvikling, der strækker sig fra 4 pct.s vækst til 5 pct.s reduktion. Det er forståeligt, at der heri ligger kimen til debat.

Virkningen af at omstille og omprioritere kunne mildnes, hvis man accepterede, at det skete over en længere periode. Vi er i CD glade for, at ministeren har givet tilsagn om, at det skal tilstræbes.

Det vigtigste i hele den omstillingsproces, der er i gang, er i CDs øjne, at den sker så sagligt velbegrunderet som overhovedet muligt. Det betyder bl.a., at man må gøre sit yderste for at sikre, at man ikke rammer noget, så det senere giver bagslag.

Et enkelt detailproblem vil jeg godt benytte lejligheden til at gøre opmærksom på. Det er de naturvidenskabelige museers fremtidige situation, men overordnet er det selvfølgelig forskningen som sådan, der ligger én på sinde.

Det er hensigten, at overførsel af forskningsressourcer skal ske væsentlig langsommere end for undervisningsressourcernes vedkommende. Den bedste fremgangsmåde sikres afgjort ved et samarbejde mellem ministerium og uddannelsesinstitutioner. Dette samarbejde stiller ministeren sig selvfølgelig positivt over for, og det er klogt og rigtigt. Det er ønskeligt og nødvendigt, at man på baggrund af en sådan dialog finder frem til en løsning, der sikrer bredde og kvalitet i dansk forskning. Jeg vil tillade mig at citere undervisningsministerens indlæg i Information den 6.-7. april:

»Vi har et godt rektorkollegium, og vi har en forskningspositiv regering. Hvis vi ikke i denne situation kan få et positivt samarbejde i gang, hvornår skulle det så kunne lade sig gøre?«

Når dertil kommer løfte om endnu mere hensyn til forskningen og længere varsler, er det CDs forventning, at man vil begrave stridsøksen. Ingen har interesse i at skade forskningen. Alle må vel kunne samles om ønsket om et uddannelsessystem, der er indrettet på, at flest muligt færdiguddannede kommer i arbejde. Måske kan det kaldes en floskel, men man kan ikke frakende det en vis sandhedsværdi, når det siges: forskning i dag bliver ny teknologi i morgen.

Alle gode kræfter bør kunne forenes i denne sag, og forskerne selv kunne måske give et bidrag, hvis de gjorde sig nogle tanker om at informere om deres arbejde, så også vi, der lever uden for forskningsmiljøerne, kunne få en bedre forståelse af forskningens væsen. Vi ved, at frugtbare forskningsmiljøer ikke bygges op fra den ene dag til den anden, og det må naturligvis mane til ansvarsbevidsthed både hos politikere og i uddannelsesinstitutioner.

Tinning (VS):

Jeg vil godt starte med et citat fra det resumé af disse besparelser, som er blevet tilstillet uddannelsesudvalget. Deri står:

»Alle områder, der i 1986 ville have en mere gunstig standard i ressourceforbruget end den forventede mulige standard på længere sigt, har fået reduceret deres standard svarende til mulighederne på længere sigt.«

Altså de, hvorom det kan forventes, at de har mulighed for at have det for godt, fordi de alligevel på længere sigt skal have det skidt, får det skidt med det samme. Det er i sandhed en besynderlig logik, hvis man overhovedet kan kalde det logik.

Ud over den fremrykkede standardforringelse, hedder det vistnok i teknokratsproget, snakker vi i dag også om den rammebesparelse på 1 pct., som andre efterhånden har sagt så meget om. Det er selvfølgelig rigtigt, at det ikke er en direkte nedskæring, men det er en opskrivning, som ikke kommer.

Jeg vil ikke sige meget mere om selve besparelssiden, det er der for så vidt blevet sagt nok om. Jeg synes, der er nogle andre ting, der er interessante.

Den ene af dem er, at selvfølgelig er der noget nyt i det, undervisningsministeren har foretaget sig i denne omgang, og det ville også være mærkeligt andet. Når vi har fore-

[Tinning]

spørgselsdebatter her, er det jo ikke bare, fordi ministeren har gjort noget, vi har set før. Nej, det er, fordi han er gået langt videre.

Der er noget paradoksalt i, at det lige præcis er den erklærede ærkeliberalist, i undervisningsministerstolen, der i den grad er gået ind i en helt detaljeret central styring af, hvad der skal foregå rundt omkring på de højere uddannelsesinstitutioner. Det er noget nyt, når ministeren siger – eller rettere lader sit direktorat sige: vi vil godt pege på, at der på instituttet for socionomi på RUC, på kemi ved lægevidenskab i København, på geografi i Århus, på historie i Ålborg enten ikke skal optages nogen, eller også skal der direkte lukkes. Det er en grad af detaljstyring, som er ny i direktoratets fremfærd, og den svarer naturligvis til, at man siger, at der er nogle områder, nemlig det sædvanlige: datalogi og i øvrigt molekylærbiologi, som man endelig ikke må røre ved.

Jeg skal ikke hævde, at vi engang havde en socialdemokratisk regering, der egentlig var så pæn; så blev den forstyrret lidt af de radikale, og nu har vi fået en stor, styg ulv – det er på nogle måder aldeles usandt – men jeg vil godt pege på, at lige præcis den meget detaljerede centrale styring er noget, som den siddende undervisningsminister har udviklet langt ud over, hvad man ellers har set.

Et andet interessant punkt synes jeg er den nødvendige omstilling, der bliver snakket så meget om. Når vi snakker om, at det er en nødvendig omstilling, der skal til, så er alle rystende enige, det er klart nok. Spørgsmålet er, hvad det er for en omstilling, og hvordan den skal foretages. Lige præcis dér opstår uenigheden naturligvis, for vi tror ikke på, at man kan lave en omstilling så at sige fra det ene år til det andet eller fra den ene dag til den anden, hvor man kommer væk fra de såkaldte ledighedstruede fag over i retning af fag, hvor der er udsigt til beskæftigelse. Så enkle er tingene ikke. Det drejer sig trods alt om uddannelse. Det er lidt mere indviklet end produktion af sandaler.

Det, der er nødvendigt, er selvfølgelig at forsøge at udvikle uddannelserne også i forhold til det samfund, der ligger udenfor, og at gøre det i en takt, så institutionerne også kan følge med. Det, der er sket, er desværre, at også på dette punkt slår undervisningsministeren til og siger: nu må vi forsøge at bru-

ge optagelsestallene som styringsredskab, nemlig ved at sige, at der er bestemte områder, hvor vi stort set ikke lukker folk ind, og at der er andre, hvor vi tillader folk at komme ind.

Det, der i øvrigt er bemærkelsesværdigt, synes jeg, i forhold til den siddende undervisningsminister, er, at det samlede resultat af, at man lukker nogle flere ind på ingeniøruddannelserne, nogle færre ind på lægeuddannelsen, tandlægeuddannelsen, de humanistiske uddannelser osv., er, som det hedder i skrivelsen fra DVU, at adgangsbegrænsningen i 1985 som helhed er lige så streng som i 1984. De, der kan huske bare et par år tilbage igennem de mange ord fra den siddende undervisningsminister, vil minde, at en af de mere massive programmerklæringer – ved siden af den om flere stole – var, at nu skulle vi have fjernet adgangsbegrænsningen. Det er der foreløbig ikke nogen som helst udsigt til.

Så vil jeg godt sige nogle ord om humanistbekendtgørelsen. Jeg var lidt rystet over fru Hanne Severinsen – på flere punkter, men også på det – for undervisningsministeren talte faktisk i en stor del af sin indledning om den nødvendige omstilling.

Jeg betragter faktisk arbejdet med humanistbekendtgørelsen som en slags begyndelse, en meget omfattende begyndelse på den omstilling, undervisningsministeren mener er nødvendig. Det er et forsøg på at sige: hvordan får vi lagt sigtet for stort set et helt hovedområde om i samarbejde med de institutioner, som er rundt omkring? Det har i høj grad med denne sag at gøre, at man i samarbejde med institutionerne siger: nå ja, men lad os så se, kan vi få lavet nogle uddannelser, som på en eller anden måde i højere grad giver folk mulighed for beskæftigelse, i og med at de får en noget bredere kvalificering, eller i hvert fald sikrer, at de bliver mere kvalificerede? Det er muligt? Det var det, det hele handlede om, da man allerede i starten af 1983 gik i gang med forhandlinger mellem direktoratet og universiteterne for at finde ud af, om man kunne lave en ny bekendtgørelse for humaniora.

Hvis det er rigtigt gættet – det mener jeg faktisk det er – at dette skal ses som et eksempel på, hvad vi kan vente os af den siddende minister, så er det rystende, at man bliver nogenlunde, ikke helt, enige om nogle

[Tinning]

hovedelementer i en ny humanistbekendtgørelse, nemlig i september måned sidste år, og får sendt et udkast ud, som folk så kan kommentere rundt omkring. Det gør de også, og institutionerne får besked på af ministeren: nu skal I bare gå i gang med at planlægge, for det færdige grundlag kommer stort set til at ligne dette. Så er det faktisk sådan, at fem måneder efter får de selv samme institutioner et nyt udkast til bekendtgørelse for humaniora, som på afgørende punkter er anderledes.

Ja men sådan kan man altså ikke lave uddannelsesplanlægning. Selv om ministeren muligvis vil blive ved med at forsøge, bliver det altså ikke bedre af det, og så lyder den megen snak om samarbejde, bedre samtaleklima, lad os nu se, optimisme, og hvad vi ellers hører, mere og mere hult.

Situationen er jo den i dag, at institutionerne har fået besked på, at man, hvad angår denne helt nye bekendtgørelse, i løbet af et par måneder skal se, hvilke nye uddannelser, hvilke nye uddannelseselementer man kan få lagt ind under humaniora; så skal de ind til godkendelse, og så kan folk i øvrigt gå i gang, fordi bekendtgørelsen skal træde i kraft den 1. september. Det er simpelt hen en uanstændig måde og i øvrigt sagt med fru Hanne Severinsens ord en uforskammet facon at føre sig frem på over for institutionerne.

Derudover synes jeg, det er vigtigt at slå fast, at man har puttet en forsøgsparagraf ind i det. Det er noget af det, den borgerlige regering efterhånden excellerer i. Hvad enten det nu er socialministeren eller undervisningsministeren, så finder man ud af en lille såkaldt forsøgsparagraf, hvor man kan komme det ind, som man synes skal udvikles. I dette tilfælde drejer det sig om, at direktoratet kan godkende en eller anden 3-4-årig uddannelse med humanistiske elementer eller en eller anden 4-5-årig kandidatuddannelse inden for humanioraområdet. Det drejer sig om, at direktoratet kan sidde og nyudvikle disse uddannelser ud fra sit eget eller måske snarere ministerens hoved.

Et sidste punkt, som jeg synes er meget interessant, er forskerrekruiteringsplanen. Det er faktisk lidt rystende – og det var hr. Estrup også inde på – at det, der kommer ud af dette her forskerrekruiteringsskæg set i sammenhæng med nedskæringerne, er, at man med den ene hånd siger farvel og tak òg

med den anden hånd siger goddag. Man smider nogle ud og tager nogle andre ind, nogle steder stort set ad den samme dør.

Af den opgørelse, vi har fået, kan vi se, at man på det humanistiske hovedområde inden for universiteter og universitetscentre samlet skal af med 40 mennesker eller det, der svarer til 40 årsværk; det behøver ikke være 40 mennesker. Til gengæld får man så 15 forskerrekruiterstillinger. På det tekniske hovedområde derimod skal man slet ikke af med noget; dér får man alt i alt 47 stillinger. Forskerrekruiteringsplanen blev selvfølgelig solgt som en støtte til forskningen – jeg tror oven i købet, det var statsministeren, der fortalte os om, at et land, der ikke satser på sin forskning, ikke satser på sin fremtid osv., og der var mange kønne ord – men realiteten er, at den liberale undervisningsminister ikke har styringsredskaber nok, ministeren vil godt have endnu et område. For hvem er det, der fordeler forskerrekruiteringsstillingerne på hovedområder? Det er noget, direktoratet sidder og gør. Og hvad er det, der er specielt ved de stillinger? Det er, at det er folk, som er løst ansat. Undervejs, efterhånden som arbejdet skrider frem, får man selvfølgelig lavet en sortering, idet nogle kommer videre i systemet og nogle ikke kommer videre i systemet. Institutionerne er sat ud af spillet, for rekruiteringsstillingerne er nemlig hevet ud, således at de budgetmæssigt ligger adskilt. Og uden at jeg i øvrigt ligefrem vil stille mig op og prale, vil jeg godt sige, at det er fuldstændig i overensstemmelse med, hvad vi sagde for 2 år siden: forskerrekruiteringsplanen har vist sig at blive lige præcis et nyt styringsredskab for den liberale undervisningsminister.

I første omgang vil jeg godt slutte – nu er min tid også udløbet – med dette som et eksempel på, at den megen tale om at styrke forskningen, styrke uddannelserne, og hvad ved jeg, jo desværre bare er endnu et forsøg på at sikre undervisningsministeren mulighed for i praksis at sige: nu skal jeg vise jer, hvad der skal til, og det skal gå stærkt!

Poulsgaard (FP):

Man kan somme tider spekulere på, hvad socialdemokratiet ville have gjort, hvis de selv havde siddet på ministerbænken. De ville jo have foretaget sig præcis det samme,

[Poulsaard]

men nu kører man så dejligt på frihjul. Ja men ballet er forbi. Vi er ikke i de glade 1960ere længere, vi er i de barske 1980ere.

I de glade 1960ere kunne man bare uddanne, og dem, man uddannede, puttede man bare ind på de højere læreanstalter, på universitetet, og hvor de ellers kom ind, for de skulle ikke ud og have beskidte fingre i erhvervslivet, det var da i hvert fald det sidste, de skulle, og man oprettede et hav af stillinger. Derfor sidder vi i suppedasen i dag. Vi har smalhans her i landet, der skal spares, og der skal skæres ned, men uha, ikke lige på vore områder, nej, vorherre bevarer. Så har man socialdemokratiet og SF til at hjælpe sig hver evige gang, og de stiller forespørgsel til ministeren om det ene og det andet emne. Det er derfor, man somme tider kunne spekulere lidt på, hvordan det ville se ud, hvis socialdemokratiet sad på flæsket. Det ville være præcis det samme.

Jeg synes ikke, at undervisningsministeren skal have så mange tærsk, som han får her i dag, for det har han i hvert fald ikke fortjent på dette område. Det er da klart, at man kan ikke stoppe verden og sige: nu vil jeg af. Verden går videre, og ting, som det måske var fornuftigt at lære for 10, 15, 20 år siden, er det måske ikke så fornuftigt at lære i dag. Nu er det måske andre ting, vi skal have ind i stedet, teknologisk udvikling, datamater, og hvad ved jeg, men det er jo det, man ikke vil. Man vil godt have det nye ind, men samtidig vil man jo beholde alt det gamle, for der ligger jo nogle dejlige stillinger i det, og der er nogle gode lønninger at hente.

Enhver undervisningsminister må selvfølgelig prioritere og så sige, hvilken undervisning der er relevant, og hvilken der ikke er relevant. Jeg kunne godt pege på mange eksempler, der ikke er relevante, og hvis vi sammenligner Danmark med udlandet, tror jeg også, at man vil se, at man dér når betydelig bedre resultater på kortere tid end i Danmark. Dér går man ikke sådan og smøler med det, som man gør på universiteter herhjemme.

Og alt det, man så forsker i, fredsforskning og kvindeforskning og Gud ved hvad, ja men kan man blive ved med at tage de forskere alvorligt? I morges kl. 7 kunne man i Radioavisen høre, at der var et eller andet klogt hoved, der havde fundet ud af, at det var livsfarligt at drikke komælk, det var lige-

frem dødsensfarligt, blev der sagt! Ja, så skulle næsten hele den danske befolkning være død for længe siden, for vi, der er på min alder, drak jo nymalket komælk i en masse år, uden at nogen af os døde af det, men nu kommer sådan en forsker her og siger, at det er også farligt. Man kan da ikke blive ved at tage det alvorligt.

Somme tider har man indtrykket af en forskning, der siger: vi vil nå frem til den og den målsætning. Man har sat målsætningen op, inden man begynder at forske, og passer kendsgerningerne ikke, så tilpasser man kendsgerningerne lidt hen ad vejen, det er man god til.

Det, som er fejlen, og det, som fremskridtspartiet har sagt gang på gang, er jo, at vi gud ske lov har mange dygtige lærere, men fordi en mand er en dygtig underviser, behøver han ikke absolut at være en dygtig forsker. De to ting behøver ikke at hænge sammen, og derfor har vi sagt: lad da dem undervise, der er skabt til det, og så lad dem forske, der er skabt til det, i stedet for at man har denne tredeling med noget til undervisning, noget til administration og noget til forskning. Det var klogere, om man simpelt hen fuldtidsansatte nogle forskere.

Jeg vil ikke gå mere ind i debatten, men jeg vil i hvert fald sige en ting til undervisningsministeren. »Institutionernes tyranni«, som undervisningsministeren jo har skrevet, dengang han var fri og uafhængig, er blevet nævnt en gang før, og undervisningsministeren skulle holde fast i de gode tanker, han havde i de bøger, og hvad han nu ellers har bedrevet. Man skal ikke lade sig fuldstændig kue af alle de pædagoger, der sidder herinde i folketinget.

Maisted (FD):

Jeg er ikke medlem af uddannelsesudvalget, og derfor har jeg ikke på nærmere hold kunnet følge denne debat om de højere, videregående uddannelser, så jeg har måttet lave lidt researcharbejde for at finde ud af, hvad det egentlig er, der foregår. Til gengæld har jeg så prøvet på at sige til mig selv: hvad siger husmanden, hvad siger den handlende, hvad siger landmanden, når han hører denne debat? Er det virkelig så slemt, som man får indtryk af i medierne, nemlig at man nu vil gribe ind over for den frie forskning, og man

[Maisted]

vil gribe ind over for de højere uddannelser, og man vil ødelægge klimaet, og man vil foretage ganske unødvendige indgreb? Og så opdager jeg jo, at bevillingerne i de sidste 10 år er præcis fordoblet, når det drejer sig om de højere og videregående uddannelser. Der er altså ikke foretaget nogen form for besparelser på området.

Tværtimod kunne vi allerede i 1975 forudsige, at vi i 1990 risikerede at have 100.000 arbejdsløse akademikere, og så tror jeg altså, at befolkningen, som selvfølgelig ikke har mulighed for at sætte sig ind i disse problemer, får indtryk af, at vi her har samfundets forkælede elite, der absolut skal have, og at det er de andre, der skal tjene pengene til dem. Det synes jeg er en kedelig konstatering, når vi ved, at der selvfølgelig er behov for, at man laver en omstrukturering, en omstilling af uddannelserne, sådan at man dog afbøder det, man har vidst i de sidste 10 år, nemlig at vi omkring 1990 vil få omkring 100.000 arbejdsløse akademikere.

Vi hører ikke andet, end at det kan man ikke, på trods af at der rent faktisk ikke bliver foretaget én eneste kroners besparelse på dette område. Det, de lærde slås om, er, hvordan omstillingen, omstruktureringen, skal foregå inden for deres eget område, og det er den elite, der altså skulle give udvikling i det danske samfund. Det er dem, der skal styre Danmark fremover, dem, der skal komme med impulser. Det er dem, der skal lægge grundlaget for, at vi fjerner underskuddet. Det er dem, der skal skabe baggrunden for, at de 280.000 arbejdsløse forsvinder, heraf 75.000 unge mennesker, der har et langt lavere uddannelsesmæssigt grundlag og ikke kan finde arbejde. Det er altså dem, der klager sig, på trods af at man kan se på kroner og øre, at de ikke har været udsat for én eneste kroners besparelse.

Jeg synes, det er beskæmmende, og jeg tror, at 90 pct. af den danske befolkning overhovedet ikke kan følge den beklagelse og den debat, der føres i medierne fra de højere uddannedes side, og de har jo rig adgang til at fremkomme med deres synspunkter.

Jeg synes, at undervisningsministeren griber for lidt ind, jeg synes, han tager for lidt hensyn til, at vi altså får 100.000 arbejdsløse akademikere i 1990, for det er nemlig uafvendeligt på nuværende tidspunkt, uanset hvad man foretager sig. Jeg havde nær sagt,

at det er en uværdig måde, de bedre uddannede og eliten i det danske samfund prøver at løse disse problemer på.

Preben Lange (S):

De nye planlagte nedskæringer på de videregående uddannelser rammer også forholdet mellem Danmark og Grønland. Institut for eskimologi ved Københavns universitet er den eneste forsknings- og undervisningsinstitution i Danmark, som primært beskæftiger sig med Grønlandsforskning i et komparativt perspektiv, hvor de øvrige eskimoer eller inuitter i Canada, Alaska og Sibirien inddrages. I 1984 blev det besluttet at nedlægge afdelingen for grønlandsk ved Århus universitet og samle de undervisnings- og forskningsmæssige ressourcer ved institut for eskimologi i København. Ved instituttet er der samlet en betydelig tværfaglig ekspertise i kraft af ansatte og tilknyttede forskere. Instituttets bibliotek råder endvidere over store samlinger af alle former for litteratur om Grønland specielt og arktisk generelt.

Instituttet er imidlertid i de senere år blevet kraftigt reduceret, hvilket er beklageligt set ud fra ønsket om at bevare et godt forhold mellem Danmark og Grønland på alle niveauer. Grønlands hjemmestyre har med oprettelsen af Ilisimatusarfik eller Inuit-institut i Nuuk, Godthåb, demonstreret den vægt, man i Grønland lægger på forskning og undervisning i Grønlands sprog, kultur og samfundsforhold. Det bør nævnes, at det var en forudsætning ved oprettelsen af Ilisimatusarfik, at der skulle finde et øget samarbejde sted mellem Grønland og Danmark om forskning og undervisning. Nedskæringerne kan således true indgåede samarbejdsaftaler.

De seneste nedskæringer rammer direkte sprogundervisningen ved instituttet og her specielt muligheden for at give undervisning ved grønlandssprogede lærere. Dette rammer ikke kun eskimologistuderende, men også kursister på andre fag, som i deres arbejde har behov for grønlandsk. Instituttets uddannelse i sprogfagene sigter dels på at lære de studerende selv at bruge sproget, dels på at lære de studerende at undervise andre i grønlandsk.

Der er i de senere år sket en væsentlig styrkelse af undervisningen i grønlandsk som fremmedsprog både i Grønland og i Dan-

[Preben Lange]

mark, og en stor del af de personer, som underviser i grønlandsk, er uddannet ved institut for eskimologi. De deltager i et vigtigt arbejde med at udvikle undervisningssystemer og -midler i grønlandsk. Dette arbejde er bl.a. meget betydningsfuldt for børn i Grønland, som ikke har grønlandsk som modersmål, f.eks. børn i blandede ægteskaber.

Med hjemmestyreløven fik grønlandsk status som officielt sprog inden for rigsfællesskabet. Derfor må det også være Danmarks forpligtelse at sørge for, at der findes forsvarlige muligheder for forskning og undervisning i Grønlands sprog, kultur og samfundsforhold.

For nogle år siden blev der iværksat en redningsaktion for faget finsk på grund af fagets betydning for det nordiske samarbejde. I denne sammenhæng vil jeg gerne spørge undervisningsministeren, hvilken forpligtelse han mener Danmark føler at have over for Grønland med hensyn til at bevare et forsknings- og undervisningsmiljø på en videnskabelig institution, institut for eskimologi, som internationalt har et fint renommé, og som i videnskabelige kredse, måske mere uden for end inden for Danmark, er kendt som et kraftcenter for forskning af indfødte folks situation, specielt inden for arktisk, men generelt af urbefolkningerne i hele verden.

Vi i Grønland har gjort megen brug af dette institut, og med os mange andre indfødte befolkninger.

Til slut skal det bemærkes, at eskimologi ikke er et arbejdsløshedsfag, hvilket måske kan tolkes som udtryk for fagets betydning.

Søgaard (S):

Jeg erkender, at omstillinger med overflytning af midler fra nogle områder til andre er nødvendige, men at det skal ske på den måde, som undervisningsministeren her praktiserer, synes jeg ikke passer ind i en fornuftig omstillingsproces, som jo i hvert fald bør tilrettelægges med betydelig mere plan og ikke kun, som det tilsyneladende er sket, efter de forhåndenværende søms princip.

Der er endnu et område, som ikke har været nævnt her i dag, hvor der også med mangel på logik i omstillingsprocessen er sket nedskæringer, og det er uddannelserne til socialpædagog. Man regner med, at der in-

den for dette arbejdsområde i de nærmest følgende år bliver en mangel på ca. 2.000 socialpædagoger, både til ledige stillinger og til afløsning af ikke-faguddannet personale. Denne udvikling har tilsyneladende været erkendt i undervisningsministeriet, idet der gennem de seneste år er blevet udvidet på de socialpædagogiske seminarier fra 36 spor til i alt 54 spor i 1984. Denne udbygning er også sket efter anmodning fra Amtsrådsforeningen i erkendelse af det opsummerede behov og det desværre stærkt stigende antal børn og unge, som bliver anbragt uden for eget hjem. Også ældreområdet ved vi jo i fremtiden vil have socialpædagogiske behov i stigende omfang. Der er således ikke blot en saglig, men også en politisk klar interesse i at fastholde denne socialpædagogiske uddannelse med en udvikling, der i antal i det mindste svarer til behovet.

Men uden nogen form for forhandling med rektorerne på de socialpædagogiske seminarier eller med det rådgivende uddannelsesråd meddeler ministeren den 6. december 1984 på et rektormøde, at der vil ske reduktion i antal hold i 1985 i forhold til 1984. Specifikationen af, hvilke seminarier og hvor mange pladser det drejer sig om, fremkommer derefter i et brev den 26. februar 1985. Heri meddeles, at det drejer sig om en reduktion på 4 hold eller ca. 100 pladser.

Et typisk eksempel på denne usammenhængende politik inden for disse seminarier er Gedved statsseminarium, som har været i gang med at afvikle sin læreruddannelse. Man fik i 1983 besked på, at der pr. 1. august 1984 skulle oprettes et tresporet socialpædagogisk seminarium i bygningerne, men i brev af 26. februar 1985 fik man en ny besked, nemlig at man nu kun skulle have 2 klasser. Jeg forstår godt elevens og læreres fortvivelse i en sådan situation, og at man så samtidig også spørger, om denne nedskæring er af permanent karakter, eller om det er en engangsforeteelse.

Den socialpædagogiske uddannelse er jo et område, hvor der erfaringsmæssigt er god søgning, og i vid udstrækning er det unge kvinder – ca. 80 pct. – som søger denne uddannelse, netop en gruppe, som har svært ved at få uddannelse og beskæftigelse andre steder. Det er samtidig et område, der beskæftigelsesmæssigt rangerer højt, idet arbejdsløshedsprocenten ligger under 4.

[Søgaard]

Da undervisningsministerens politik jo, som han selv siger det og har sagt det adskillige gange, går ud på at uddanne til arbejde og ikke til ledighed, er det i hvert fald også i denne sag et forfejlet spor, ministeren er kommet ind på. Der mangler plan i denne omstillingsproces, hr. minister.

Det kunne også godt være, at ministeren skulle vurdere fremtidssamfundet ud fra den synsvinkel, at vel skal vi lægge megen vægt både på tekniske, teknologiske og andre former for udvikling, men vi skal også have de menneskeligt kreative uddannelser med af hensyn til vor samlede fremtid. Derfor, hr. minister, må en rimelig planlægning for omstillingsprocessen kunne fordres, også således at man ikke skaber utryghed blandt lærere og studerende.

Helle Degn (S):

Hver tredje kvinde fik sidste år afslag på sin ansøgning til en videregående uddannelse. Samme skæbne overgik kun hver sjette mand. Og denne forskel vil blive forøget yderligere i år på grund af denne regerings nedskæringspolitik og på grund af, at systemerne ikke prøver at opmuntre og opfange de unge kvinder, men blot lader dem sejle deres egen sø.

Der sker en kraftig reduktion på de typiske kvindeuddannelser: sygeplejerske, socialpædagog, humaniora, korrespondentuddannelse – og jeg kan nævne en lang række. Og så vil undervisningsministeren efter denne reduktion løfte pegefingern og sige, at nu må kvinderne sandelig vælge anderledes. Men, hr. minister, først at fjerne pladserne og derefter at løfte pegefingern, det er ikke en konstruktiv fremgangsmåde. Det koster i hvert tilfælde mange, mange unge kvinder en uddannelsesmulighed.

Der må en konkret indsats til: indslusningskurser, positiv særbehandling, nogle kvoter til de unge kvinder, som vil forsøge sig i nye fag, kombinationsuddannelser, mere nuanceret uddannelses- og studievejledning er ting, det er vigtigt at satse på.

Jeg har med glæde konstateret, at man f.eks. på Danmarks tekniske Højskole har ansat en konsulent til at vejlede kvinderne om ingeniøruddannelserne og deres muligheder; der er udarbejdet en spændende rapport, som hedder »Ærlig talt.« Kan ministe-

ren her i dag oplyse os om lignende initiativer taget på andre læreanstalter og om, hvorvidt ministeren er indstillet på at forøge denne målrettede indsats? Det er der nemlig brug for, inden kvinderne bliver skubbet fuldstændig ud af uddannelsessystemet. Inden for mange fag tror jeg at det vil betyde en vældig fornyelse, at man får lukket dørene op for de unge kvinder: fornyelse af fastgroede vaner og systemer.

Den omstilling, som det danske samfund skal igennem, forudsætter, som andre ordførere også har været inde på, en dialog og ikke diktater, forudsætter fornyelse af uddannelsesindholdet, og derfor er fagkritik i uddannelsessystemet ikke det værste, man har, men tværtimod en forudsætning for en fornyelse inden for mange uddannelser. Derfor må vi opfordre til, at denne dialog etableres, og jeg synes, at vi skal spørge undervisningsministeren, om han vil være parat til også at sige, at der til brug i denne dialog skal etableres ligestillingsudvalg på nogle af uddannelsesinstitutionerne.

Gennem årene har vi også set, at den geografiske spredning er en væsentlig forudsætning for, om kvinder søger en uddannelse, og hvilke uddannelser kvinder søger, og derfor duer det heller ikke, når ministeren centraliserer uddannelsesstilbuddet. Hvor blev erstatningsuddannelsesstilbuddene af på de af landets lærerseminarier, der blev lukket? Mellem- og kombinationsuddannelser har en særlig appel til de unge kvinder, så her ser vi frem til, at ministeren får fulgt op på seminarieforliget. Også dette kunne jo gavne de unge kvinder, for regeringen er vel ikke blot ude på at få dem ekspederet ud af uddannelsessystemet? Er det, regeringen lægger i ordet »omstilling«, måske lig med »ud af systemet«?

Vi foreslår, at man giver andre og nye uddannelsesstilbud, før man lukker uddannelserne, og specielt, for så vidt angår kvindeuddannelserne. Hvis det er omstilling og ikke alene besparelser, man er ude efter, så bør man vise det i praksis.

Mette Groes (S):

Jeg tror, at det kunne være ganske nyttigt for dette høje ting at blive klar over, hvordan besparelserne rammer i praksis.

[Mette Groes]

På Aalborg Universitetscenter har man fået besked på at spare 6,5 mill. kr. i 1986. Det betyder, at man bredt skal undervise 5 pct. flere studerende eller 250 flere uden flere lærere.

På de teknisk-naturvidenskabelige områder drejer det sig om 12 pct., godt 200 flere studerende, uden mere undervisning. Antallet af studerende pr. lærer bliver her ca. 20 pct. højere end landsgennemsnittet. Området snydes for de 12 fuldtidsstillinger, man skulle have haft blot for at holde den nuværende standard. Jeg forstår derfor ikke helt ministerens bemærkninger her i dag om, at vi ikke skal undlade at udbygge bæredygtige forskningsmiljøer f.eks. i tilknytning til civilingeniøruddannelsen ved AUC, men jeg tager det som et løfte om, at man vil rette op på det stillingsmæssige efterslæb, for ellers kan man nemlig ikke ret godt forske.

De samfundsvidenskabelige uddannelser skæres ned med i alt ca. 10 pct. Faget historie nedlægges, der afskediges 8-9 fuldtidsansatte lærere, og for de humanistiske uddannelsers vedkommende skæres optagelsestallet ned med 30 pct., og også lærertallet skæres ned. Enhver kan sige sig selv, at så kraftige besparelser er helt ødelæggende for et så lille universitetscenter som AUC. Hvad logikken i disse besparelser angår, er den meget svær at få øje på.

Ministeren ønsker at styrke de beskæftigelsesgode fag, men dertil regnes jo netop normalt de teknisk-naturvidenskabelige fag. Med hensyn til historie forstår jeg slet ikke noget af det hele, for ingen har vel talt så varmt for netop dette fags muligheder og værdier i det moderne samfund som netop undervisningsministeren. Hør f.eks., hvad han siger i Politiken den 12. oktober 1984:

»I et samfund, der har så travlt med at forandre sig som vort, er det netop vigtigt at styrke de fag, hvis budskab rækker ud over samtiden. Man må bekæmpe den åndelige analfabetisme gennem styrkelse af fagene dansk og historie.«

Har ministeren ændret opfattelse af historiefagets værdi, eller er han uvidende om, at det indgår som et tværfagligt element i samtlige økonomiske og erhvervsøkonomiske studier ved centret? Ved han ikke, at lokalhistorien er blomstret op i Nordjylland takket været AUC-historikerne? Har han ikke hørt om de vellykkede udstillinger, der er arran-

geret i samarbejde med Ålborg bymuseum, f.eks. »Kvinder i byen«? Er han ikke klar over, at man gennem modernisering af studiet med kvindestudieår og voksenuddannelsesår giver kandidaterne en mulighed for beskæftigelse i præcis det område, hvor der er chance for at få noget at bestille, undervisning af arbejdsløse og fritidsundervisning?

Det ville være stor synd at ødelægge et godt og dygtigt lille studieområde for at spare 2 fuldtidsstillinger og forhindre 15 kandidater om året i at blive færdige. Studiet er i sjældnen grad moderne, i kontakt med virkeligheden og egnet til både at inspirere egnen med præcis de værdier, som undervisningsministeren brænder for, og at skaffe kandidaterne arbejde. Det skal simpelt hen bevares, for som ministeren selv har sagt det i en kronik i Politiken den 30. november 1982: »At gå uden om den historiske dimension er som at skære hovedet af.«

Jytte Hilden (S):

Denne debat ligner mange andre med undervisningsminister Bertel Haarder. Der er noget, han ikke kan lide, og han bruger enhver tænkelig lejlighed til at fortælle om det, han ikke kan lide. Han kan ikke lide 1968ere, og en god del af dem er ansat på universiteterne for øjeblikket. Han kan heller ikke lide kvinder, så kvindeforskningen får et lille æselspark under henvisning til noget med cigarkasser. Og fremfor alt kan han ikke lide institutioner, så de skal trimmes.

I dag har ministeren dog indrømmet på en eller anden måde, at der skal lidt tid til forhandling. Det burde set fra vores synspunkt være en selvfølge.

Jeg kunne give ministeren et lille råd: hvad med at rose lidt? Hvad med at prøve sig frem med den model, der hedder: giv folk blomster? I Århus har man f.eks. selv fundet ud af et samarbejde mellem universitetet og erhvervslivet, nemlig etableringen af nogle Scienceparkprojekter, og i København arbejdes der med det samme. Jeg er helt sikker på, at disse mennesker ville være blevet glade for at høre en lille munter bemærkning fra ministeren om dette. På Ålborg universitetscenter og på sydjysk universitetscenter har man et meget tæt lokalt samarbejde i lokalsamfundene. Hvorfor hører vi ikke no-

[Jytte Hilden]

get godt om dette? Hvorfor altid kun de sørgelige meddelelser og så disse æselspark?

Hvis ministeren vil strukturændringer, og strukturændringer, det vil også socialdemokratiet, så må han have nogle medspillere, ikke lutter modspillere. Og for at få medspillere skal man komme med en ekstra pose penge for at gøre de miljøer, som man vil have til at spille med, trygge, og det var faktisk en af pointerne bl.a. ved forskerrekutteringsplanen. Når ministeren nu er så glad for den teknologiske udvikling – og det er vi såmænd også i socialdemokratiet – hvorfor så ikke bruge nogle af de 300 mill. kr., som er afsat til grundlæggende forskning, som støtte til den teknologiske udvikling, det såkaldte STU-program, som et led i sådanne strukturændringer? Det, vi hidtil har set, har været slemt traditionelt tænkt, og det er lidt ærgerligt. At så nogle af midlerne er fordelt på en sælsom måde, det har været fremme før nu.

Det, jeg ville prøve at stille ministeren et konkret spørgsmål om, drejer sig om, at ministeren til venstrepressen – og jeg har haft lejlighed til at høre det i Radioavisen, for jeg læser ikke i venstrepressen hver dag – har udtalt, at netop dette STU-program vil give flere stillinger. Det lyder da rimeligt nok, at 300 mill. kr. skal give flere stillinger, men vil ministeren her fra talerstolen i dag komme med bare et eneste eksempel på en ny stilling på de højere uddannelsesinstitutioner som følge af dette STU-program?

For ellers må man jo sige, at det, som ministeren har udtalt til venstrepressen, og som Radioavisen altså er løbet videre med, er mundsvejr. Vi vil meget gerne have bare et lille eksempel, gerne en hel masse selvfølgelig, for det var jo nærmest det budskab, ministeren udsendte i venstrepressen.

Mit andet spørgsmål går nærmest på, at ministeren siger mange smukke ting. Det er såmænd godt nok at sige smukke ting, men det er, når vi kommer til økonomien, at man kan se, hvad det så handler om: er der penge på de smukke ting, eller er der ikke penge på? Og bl.a. til forskerrekutteringsplanen var der faktisk afsat penge til strukturændringerne og til at skaffe nogle nye yngre forskere. Sigtet var over en 10 års periode at skabe en anden aldersprofil og at komme frem til, jeg mener, det er 550 stillinger frem mod 1993. Disse stillinger skulle skaffes ved

ekstra midler, jeg gentager: ekstra midler til de højere uddannelsesinstitutioner.

Af tabelmaterialet for rammebevillingen i 1986 fremgår det imidlertid, at der kun er tilført 10 videnskabelige stillinger, som det hedder i kancellisproget, til de højere uddannelsesinstitutioner til næste år. Hvor er de andre henne? Taler ministeren også på dette område dobbelt, fyrer i den ene ende, tager dem ind i den anden ende og fortæller kun om dem, som han tager ind? Forventningerne gjaldt faktisk 50 stillinger, og dette dobbelttælleri kan vi altså ikke have.

Jeg vil så til sidst spørge ministeren: de mennesker, som nu står over over for fyringer – og det er jo folk med nogle år på bagen, som har lavet kvalificeret forskning, mennesker, som faktisk kunne bringe vores samfund videre på en god måde, og som er kvalificeret inden for en lang række områder – skal disse lektorer nu til at søge adjunktstillinger? Det var i hvert fald ikke socialdemokratiets tanker i forbindelse med denne forskerrekutteringsplan. Det er og bliver jo simpelt hen klodshans. Ham holder jeg nu så meget af, så jeg vil egentlig nødig tage ham til indtægt for noget, der er tumpet, men spørgsmålet til ministeren er altså: hvad er tanken? Er det sådan, at ministeren bruger forskerrekutteringsmidlerne til en legitimering af sine nedskæringsdispositioner i stedet for at foretage nogle fornuftige forhandlingsløsninger med netop de implicerede parter omkring strukturændringer, eller hvordan skal det forstås?

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Til det sidste kan jeg sige, at der i det oplæg om rammer for universiteter og højere læreanstalter, jeg præsenterede for rektorerne i torsdags, og som jeg har refereret i dag, er ekstra penge til forskerrekuttering med det beløb, der hele tiden har været aftalt, nemlig 13,3 mill. kr. ekstra hvert år. Det dækker over en sindrig mekanisme, som jeg tidligere har redegjort for her i tinget, en mekanisme, hvor institutter, der er i nedgang, får alle pengene til forskerrekutteringen, mens institutter, der er i opgang, kun får en del af pengene til forskerrekutteringen, nemlig så vidt jeg ved forskningspengene, fordi undervisningspengene jo samtidig bliver brugt til undervisning. Det er særdeles indviklet, men

[Undervisningsministeren]

forskerrekrutteringsplanen kører efter det oprindelig aftalte.

Man kan selvfølgelig ikke bestride, at der f.eks. i år ved siden af denne forskerrekru-teringsplan også er nogle begrænsninger. Jeg går ud fra, at den omstændighed, at der foretages visse begrænsninger, ikke skal lægge alt andet øde, for i så fald kunne man jo ikke have bevilget penge til noget nyt i de sidste 10 år, hvor der har været begrænsninger hvert år. Der er derfor ikke noget mærkeligt i, at der både er plusser og minusser, men nu har jeg altså fortalt – hvad jeg også har sagt til rektorerne – at rammerne for de kommende år forudset vil skal være uændrede med et tillæg på 13,3 mill.kr. til forskerrekru-tering hvert år, sådan som det har været forudset. Der er intet som helst nyt i det.

Med hensyn til de socialpædagogiske ud-dannelser, som også er et af de specielle spørgsmål, der har været rejst, kan jeg sige, at vi jo i et par år har ekspanderet meget kraftigt og dermed skabt en masse ekstra pladser, som i betydeligt omfang er blevet besat af kvinder. Nu holder vi lidt igen og gør det tids nok, nemlig før de er kommet op på fulde omdrejninger. Det skal forstås på den måde, at der i år undervises 150 hold, og næste år bliver der på trods af begrænsnin-gerne undervist 154 hold på første, anden og tredje årgang tilsammen. Det vil sige, at vi ved at starte begrænsningen nu sikrer en bli-dere overgang til den fremtid, vi alle har vidst måtte komme, nemlig en fremtid, hvor vi ikke har brug for hele den ekstraordinære kapacitet, som har været opbygget over nogle år.

I øvrigt har jeg svaret på et skriftligt spørgsmål i folketinget, at vi vil afvente til-meldingerne, og jeg lytter da også gerne til råd. Det er bebudet over for mig, at Amts-rådsforeningen i et brev vil påstå, at der lige-frem mangler socialpædagoger. Det vil jeg i så fald lade gå videre til arbejdsministeren, for der er ganske mange socialpædagoger registreret som arbejdsløse. Det kan godt væ-re, at mange af dem er deltidsarbejdsløse, men det er dog noget, vi må se på, hvis der på én gang er arbejdsløshed og mangel på arbejdskraft. Skulle jeg modtage et sådant brev, og skulle arbejdsministeren ikke kunne klare problemet, vil jeg da være meget tilbø-jelig til at lave et ekstra hold, f.eks. i Gedved. Jeg er helt åben på det punkt.

Men jeg vil gerne sige også til fru Dorte Bennedsen, som ifølge Ringsted Dagblad har sagt noget forkert på Sydsjællands seminari-um, at vejledningsavisen så vidt jeg kan se ikke var forkert sidste år. Man sammenblan-der tallene for den absolutte arbejdsløshed med arbejdsløsheden for de nyuddannede. Arbejdsløsheden for de nyuddannede var måske sat til 53, hvor det skulle have været 48 eller noget i den stil, men ærlig talt, er det ikke ret ligegyldigt? Det afgørende er, at op mod halvdelen af de nyuddannede socialpæ-dagoger efter nogle måneder stadig ikke har arbejde, og det synes jeg da er betænkeligt, især da det er et af de højeste tal sammenlig-net med andre uddannelser.

Men jeg vil blive meget glad, hvis det viser sig, at der er bedre beskæftigelsesmuligheder her. Så ville jeg med glæde oprette nogle eks-tra hold, det kan jeg garantere for, og i øv-rigt gøre opmærksom på, at der er langt flere pladser på denne uddannelse i dag, end der var, da den socialdemokratiske regering hav-de magten.

Fru Helle Degn sagde noget rigtigt om problematikken omkring kvindernes uddan-nelse. Oplysningerne om hver tredje kvinde og hver sjette mand kunne jeg ikke gennem-skue; det er jeg nu ikke sikker på, det må vist være en meget isoleret betragtning, det bygger på.

Alt i alt vil jeg minde om, også minde hr. Tinning om, at adgangsbegrænsningen her i landet blev reduceret med 20 pct. sidste år. Der var 20 pct. færre afviste i 1984 end i 1983, og ser vi isoleret på den del af uddan-nelserne, hvor vi har tilmeldingerne for 1985, er adgangsbegrænsningen blevet yderligere stærkt begrænset i forhold til sidste år. Det vil sige, at vi altså er på vej ud af adgangsbegrænsningen. Der er flere og flere steder, hvor der er ledige pladser i stedet for mangel på pladser, og det skyldes ikke i særlig grad faldende børnetal, for det sætter først ind til næste år. Nej, det skyldes denne udmærkede politik med at sætte et par ekstra stole ind. Den har virkelig virket og har sikret, at færre unge er blevet afvist. Det synes jeg dog skal siges ved denne lejlighed.

Når man så taler om denne belastning af lærerne på Ålborg universitetscenter, som fru Mette Groes nævnte, skal jeg ikke kunne si-ge, om der er en rimelig fordeling mellem institutionerne, men jeg vil gerne sige gene-

[Undervisningsministeren]

relt om belastningen af lærerne ved vores universiteter og højere læreanstalter, at den kan betragtes fra flere forskellige synsvinkler.

Den del af belastningen, der hidrører fra, at man bruger alt for megen tid i de styrende organer, ville jeg gerne begrænse, og jeg vil meget gerne bede om fru Mette Groes' og hendes partis hjælp til at begrænse den. Man kunne også overveje, om der i lidt højere grad kunne foretages dublering af undervisningen; i så tilfælde kunne lærerne måske have lidt flere timer om ugen, end de har i dag, for man har jo et meget lavt timetal, og det kan vel godt være lidt højere, hvis man doublerer undervisningen.

Jeg synes tilmed, man skulle gå lidt videre ad den vej og derved frigøre nogle lærerkræfter helt til forskning, altså ved oprettelse af interne forskningslektorater og forskningsprofessorater. Jeg tror, der er meget at gøre for institutionerne for at gøre det lidt bedre for eleverne og samtidig gøre det lidt bedre for forskningen. Jeg tror slet ikke, man har brugt alle midler i den henseende. Men som sagt skal jeg ikke kommentere den specielle ålborgensiske situation.

Det kan godt være, at der er uretfærdigheder i forholdet mellem institutionerne. Vi fik jo den såkaldte Bisballerapport, som er meget lærerig læsning, hvis man vil sætte sig ind i, hvad det er for ting, vi taler om, hvad studenterbelastning er, hvad lærernes arbejdsbyrde egentlig er for noget osv., hvordan man regner det ud, hvorledes en lærer, der vejleder en elev, får det godskrevet som nogle timer osv. Når man er kommet igennem Bisballerapporten – jeg genlæste den her i marts måned, brugte den som natlæsning – så må jeg sige, at man får et indblik i, hvor mange tangenter der kan spilles på, og hvor meget der endnu er at gøre både på den ene og den anden facon.

Jeg vil gerne samtidig overrække nogle blomster, som fru Jytte Hilden bad mig om, nemlig til de mange institutter, som har omstillet sig, og til de utallige institutter, som driver fremragende forskning, og til de udmærkede rektorer, som i en vanskelig tid trods alt varetager en udmærket ledelse af deres universiteter.

Men intet er jo så godt, at det ikke kan gøres endnu bedre, og vi politikere, der bevilger pengene, er jo nødt til at sige, at der skal uddannes til arbejde, og samtidig skal

forskningen have høj kvalitet. Det må vi sige ved enhver lejlighed, og det skal ikke betragtes som surhed eller æselspark, men blot som det krav, man nødvendigvis på de unges vegne og på fremtidens vegne må stille til de institutioner, der i særlig grad beskæftiger sig med unge og med fremtiden.

Der er nogen, der har nævnt, at man måske skulle foretage en mindre kraftig overførsel af forskningsressourcer. Jeg tror, at det var det, fru Dorte Bennedsen var inde på. På det punkt havde jeg jo lagt det meget åbent op både over for rektorerne i torsdags og over for folketinget i dag. Jeg ville gerne være med til at overveje en langsommere overførsel af forskningsressourcer i tilfælde, hvor vi flytter uddannelsesressourcer og studenter fra det ene område til det andet.

Jeg forstod, at fru Dorte Bennedsen mente, at jeg skulle gå videre med den tanke at gøre overførslen lidt langsommere. Jeg nævnte det over for rektorerne i torsdags. Jeg skal ikke referere fra det møde, men jeg tror ikke, der er nogen voldsom lyst i rektorkollegiet til at lave om på budgetmodellen, men hvis der skulle være lyst til det, er jeg meget åben.

I det hele taget er det mit indtryk, at budgetmodellen volder vældig mange sorger, men det er umuligt at få et klart svar fra nogen som helst med hensyn til, hvad vi skal sætte i stedet. Jeg vil så gerne have et råd også fra hr. Estrup med hensyn til, hvordan vi kunne lave en forenklet og mere gennemsigtig form for budgetmodel, og jeg vil også meget gerne have råd fra fru Dorte Bennedsen, der har opereret med den nuværende budgetmodel. Er der forslag til forbedringer, som kan skabe større tryghed uden at opgive de mål, vi skal nå, er jeg særdeles åben. Men det er vist med budgetmodellen næsten som med demokratiet: det er ad Pommern til, men det er svært at finde på noget, der er bedre.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at formanden for planlægningsrådet for forskningen, som her blev citeret, var med til mødet i torsdags. Havde han haft klare forslag til, hvordan vi kunne ændre procedurerne og gøre dem bedre for forskningen, ville jeg bestemt have lyttet, og det kan nås endnu. Jeg er meget åben også over for principielle ændringer af disse mekanismer, som skal være meget følsomme.

[Undervisningsministeren]

Jeg synes, hr. Estrup kom med en række kloge betragtninger, som må føre til overvejelser. Det eneste, jeg manglede, var den konkrete anvisning på, hvad en stakkels minister så skal gøre for at undgå de problemer, han påpeger, for jeg erkender, at alle de problemer, hr. Estrup nævnte, er der. Hvad gør vi helt konkret ved det? På det punkt er jeg meget, meget åben over for gode råd.

Hr. Tinning beskrev det, som om direktoratet for de videregående uddannelser nærmest har grebet disse spareforslag ud af luften. Jeg må minde om, at der forud for brevet af 27. februar 1985 er gået besøgsrunder og en besøgsrunderrapport, en Bisballerapport, og en rapport fra det faglige udvalg om naturvidenskab, så man kan vel sige, at sjældent har direktoratet været rustet til tænderne som i denne situation med hensyn til at kunne pege på f.eks. institutnedlæggelser på kvalificeret grundlag.

Men det er lige så klart, at det hele tiden har været forudsætningen, at vi i overensstemmelse med universitetsstyrelseslovens § 9 skulle forelægge dette til høring hos forskningsrådene, og det er nu det, som hr. Estrup vil have slået fast og udpenslet i en dagsorden, hvor det meget detaljeret siges, at i det omfang, forskningsrådene beder om det, skal de altså have tid til efteråret, og det synes jeg er rimeligt. Jeg mener, det var en dårlig minister, som ikke gav et forskningsråd den tid, som det bad om, til at foretage en forskningsmæssig evaluering.

Når Hr. Estrup så spørger, om jeg vil bekræfte, at det dog ikke betyder, at universiteterne og læreanstalterne nu helt skal læne sig tilbage og vente på, at forskningsrådene ordner det, så vil jeg gerne sige: ja, naturligvis. Proceduren er jo den, at man som hele tiden aftalt skal aflevere sine bidrag til ministeriet omkring 1. maj, og derefter forelægger ministeriet dem for forskningsrådene. Det er rækkefølgen, og det vil sige, at der ikke er tale om, at vi nu pludselig griber ind i institutionernes arbejde. Det skal fortsættes og gøres færdigt, og så skal ministeriet forelægge det for forskningsrådene. Det vil jeg gerne bekræfte.

Humanistbekendtgørelsen har været til debat. Det forstår jeg i og for sig ikke. Den har ikke noget med besparelserne at gøre, og de ting, jeg har læst man har sagt om huma-

nistbekendtgørelsen i bladene, har været temmelig uforståelige.

Spørgsmålet om speciale eller ikke speciale mindes jeg ikke noget om, og da jeg dykkede ned i det og spurgte, hvad det i grunden var, viste det sig, at der altså er mulighed for at erstatte specialet med noget andet, som giver samme kompetence som et speciale. Ja men er det så galt? Det er i hvert fald ikke noget, jeg har fundet på, og hvis man synes, det er forfærdeligt, så lad os kigge på det. Men for den, der dykker ned i det og finder ud af, hvad det egentlig er, er det slet ikke så galt, og det giver slet ikke grund til de bekymringer, der har været luftet.

Det er jo sådan, at man i disse debatter på læreanstalterne tit for en sikkerheds skyld bekymrer sig på forhånd: Det kunne jo være, der var noget, der var bekymringsværdigt. Så lad os skynde os at bekymre os, før vi eventuelt får aflyst bekymringen. Sådan har det altid været, og det synes jeg da er udmærket og hyggeligt, men det gør selvfølgelig, at man spiser lidt brød til, når man læser om disse katastrofale ting, som statsmagten nu gør ved de højere læreanstalter. Man skal ofte trække en hel masse fra.

Jeg synes i øvrigt, institutioner for den højeste lærdom i landet egentlig skulle holde en højere standard med hensyn til korrektheden af de informationer, som man lader tilflyde studerende og medarbejdere, og som man kan læse i universitetsblade og andre publikationer..

Hr. Preben Lange kom med et indlæg om eskimologi, som jeg forståeligt nok ikke kan besvare i dag, men jeg vil love at sende hr. Preben Lange en lille redegørelse for studiets vilkår. Så kan han på den måde få besvaret de spørgsmål, han stillede, og som lød velbegrundede.

Med hensyn til faget historie, som ikke blot fru Mette Groes, men også biskoppen over Ålborg stift har beskæftiget sig med i udtalelser, vil jeg gerne sige, mit hjerte brænder lige varmt for historie, hvad enten der uddannes gymnasielærere i historie i Ålborg eller ej. Jeg gør opmærksom på, at det ikke drejer sig om at nedlægge instituttet for historie. Fru Mette Groes har nemlig ret i, at lærerne dér jo underviser alle mulige steder, og historie indgår i en række andre uddannelser. Fint, det skal det blive ved med. Det eneste, vi har sagt, er, at nu skal vi ikke ud-

[Undervisningsministeren]

danne gymnasielærere i historie i Ålborg, og det betyder sagt med andre ord, at nu skal historie i Ålborg altså ikke længere kun være for gymnasielærerne, nu skal det ud til folket, og det gælder i øvrigt de reformer, vi skal foretage inden for de humanistiske fag, generelt. Nu er disse fag ikke længere kun for gymnasielærerne, nu skal de ud til folket, men det kræver, at man ikke insisterer på at have folk i 10 år; man må finde sig i at have dem i lidt kortere tid. Det er faktisk sagen i en nøddeskal.

Hvad angår den biskoppelige udtalelse og fru Mette Groes' indlæg om historien, kunne jeg få lyst til at minde om, at der sågar er nogle teologiske studerende, som i et anfald af morskab har opfordret biskopperne til at lyse mig i band. Det synes jeg virkelig er morsomt gjort, men skulle dette ske og jeg derved bliver stillet som Luther over for den magtfulde katolske kirke i Worms i 1521, så vil jeg sige som han: »Her står jeg, jeg kan ikke andet«, for der er ikke andet at gøre, end at man som minister må presse på for at sikre denne uddannelsesmæssige omstilling, og bemærk, at jeg hele tiden har lagt vægt på, at det ikke nødvendigvis betyder, at vi skal flytte fra visse institutioner til andre. Nej, vi kan også klare det ved, at de enkelte fag og institutioner omstiller sig inden for deres egne rammer, men en af delene må vi insistere på, for der bliver ikke mange job til gymnasielærere og til læger i de næste mange, mange år, og det er den skrift på væggen, som vi må tage i agt.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Jeg skal sige tak til ministeren for nogle af hans bortforklaringer – det her med op og ned – men ministeren nævnte bl.a., at der var tale om uændret ramme med tillæg, og der kom også et eller andet med nogle millioner, der findes. I min regnebog er 10 nye stillinger ikke det samme som 50 nye stillinger, og det, jeg bad ministeren gøre rede for, var, hvordan det kan være, at de forventninger, som både organisationer og institutioner havde til, at forskerrekruiteringsplanen skulle skaffe 50 nye unge forskere plads, nu ikke bliver indfriet, for der var forventninger om noget ekstra. Fidusen ved at lave en forskerrekruiteringsplan i sin tid var netop at lave

forhandling i stedet for at lave fyringer. Ministeren tog så forhandlingsløsningen hjem i sin tid og var glad ved den og fik ros for den, og så fyrer han i dag. Sådan kan man ikke gøre, hr. undervisningsminister!

Ministeren stod her på talerstolen og talte om at bekymre sig på forhånd. Ja, netop denne forskerrekruiteringsplan var udtryk for, at man ikke bekymrede sig på forhånd, men at man troede på de politiske løfter, der lå i denne plan. Jeg er helt overbevist om, at både organisationer og institutioner ville have handlet ganske anderledes, hvis man havde kendt til det, som er sket inden for den sidste måned i forbindelse med nedskæringer, både hvad angår metoden, og hvad angår pengene. Ministeren skylder altså stadig et svar på, hvordan 10 kan blive til 50.

Ministeren svarede i øvrigt slet ikke på spørgsmålet om alle disse mange nye stillinger, dette glade budskab, som gik ud igennem radioen en tidlig morgen, hvor undervisningsminister Bertel Haarder udtaler til et eller andet sted i venstrepressen, at der er masser af nye stillinger, så man ikke skal være ked af dette STU-program, det med den teknologiske udvikling. Hvor er de stillinger? Hvem er blevet ansat som følge af dette program i indeværende år? Hvis det ikke kan oplyses, er det stadig væk, hvad jeg før betegnede som mundsvejr.

Endelig skulle jeg hilse ministeren fra fru Helle Degn og sige, at hun faktisk heller ikke fik svar på sit spørgsmål, men det kommer måske senere.

(Kort bemærkning).

Alice Faber (SF):

Jeg bemærkede også ministerens svar om forskerrekruiteringsplanen. Vi har i SF heldigvis hverken lod eller del i den plan, fordi vi fra starten har syntes, at den var håbløs, og det er der også mange forskere, universitets- og AC-folk der giver udtryk for efterhånden. Men jeg vil gerne konkret spørge ministeren, om nogle af de forudsætninger, der var bag forskerrekruiteringsplanen, endnu holder. F.eks. blev der om humaniora sagt, og det var forudsat i aktstykket, at der ville være en såkaldt overgangsfrekvens på 80 pct. Holder det stadig væk stik? Er der ikke snarere tale om, at man skal dele med f.eks. 10? Det er bare taget fra humaniora,

[Alice Faber]

men også på andre områder tror jeg at planen er gået i opløsning, bl.a. på baggrund af de rammebesparelser og alle mulige andre besparelser, der er kommet, og altså i det hele taget, fordi det var en håbløs plan fra starten af, altså dette, at man fyrer tre og ansætter én, hvorefter man flytter dem over til områder, hvor der reelt ikke er forskning.

Jeg spurgte videre ministeren, om han kunne tænke sig at lave en konference om dette emne. Vi erkender alle sammen, at der er utrolig store problemer på området, når vi skal tage politisk stilling, og jeg tror, der er mange, der deler mit ønske om en sådan konference, hvor vi kunne få en drøftelse på en lidt anden led end her i salen.

Ministeren sagde meget flot, at det, at der er sat flere stole ind, har betydet, at ungdomsarbejdsløsheden er faldet, og at der ikke er kø. I den anledning vil jeg sige til ministeren, at der også er andre årsager til, at de unge ikke søger ind på forskellige uddannelser, bl.a. regeringens besparelspolitik på det offentlige område, som selvfølgelig har gjort, at de unge ikke tør søge ind på uddannelserne.

(Kort bemærkning).

Søgaard (S):

Jeg er glad for, at ministeren siger, at antallet af hold næste år stiger fra 150 til 154. Men det er jo denne hen-til-kommoden-og-tilbage-igen-politik, som jeg tror ingen er særlig begejstret for, og det er den politik, vi angriber ministeren for, selv om vi selvfølgelig er glade for, at man vender tilbage til et større antal hold.

Jeg vil dog lige spørge ministeren, om Gedved er medtaget blandt de fire hold, man skal have yderligere i 1986, eller man har trukket det fra, som Gedved bliver reduceret med, nemlig 3 klasser i 1985-86 af den gamle læreruddannelse.

Et andet spørgsmål er beskæftigelsen. Det er da rigtigt, at der tidligere var en forholdsvis svag beskæftigelse, bl.a. i 1983, men af ministerens egen vejledningsavis fra april 1984 fremgår det alligevel, at man her taler om en meget god beskæftigelse for socialpædagogerne, som der for tiden er mangel på færdiguddannede af, og man regner med, skriver man i vejledningsavisen, at der også i de kommende fire-fem år vil være job til ny-

uddannede, men da vi ved, at der kun er 1-2 pr. hold på seminarierne fra sidste år, som er ledige, taler vi jo i virkeligheden om en meget lav ledighed på dette område, og det mener jeg ministeren skal være opmærksom på.

(Kort bemærkning).

Mette Groes (S):

Jeg vil gerne gøre ministeren opmærksom på, at den funktionsspecialisering, som man kan tage, efter at man har fuldført historiestudiet ved AUC, og som f.eks. kan sigte imod et særligt kvindestudieår eller et voksent uddannelsesår, kræver en kandidateksamen først. Og derfor kan det ikke nytte noget at nedlægge de kandidatuddannelser, som er basis for, at man netop kan omstille sig, som ministeren ønsker man skal inden for egne rammer.

Hvad angår tekmatområdet, forholder det sig, som jeg sagde, nemlig at besparelserne medfører, at man inden for det område får 20 pct. flere studenter pr. lærer, end der er i resten af landet, og at man kommer til at mangle 50 undervisningsårsværk.

Endvidere vil jeg godt spørge, hvad ministeren mente med, at man kunne dublere underviserne. Hvordan skulle det kunne hjælpe på den situation, når belastningen er, som den er?

Ministeren antydede, at man kunne bruge noget mindre tid i de styrende organer. Det synes jeg var en lille smule uartigt, for jeg kan forsikre ministeren for, at der ikke bliver brugt mere tid end strengt nødvendigt på f.eks. at besvare de henvendelser, der kommer fra ham.

Dorte Bennedsen (S):

Ministeren sagde for lidt siden, at han slet ikke kunne forstå, hvorfor humanistbekendtgørelsen blev omtalt her i dag, fordi den jo ikke hørte med til besparelserne. Det er egentlig en meget karakteristisk bemærkning fra ministerens side, at det slet ikke er gået op for ham, at det, som er det virkelig alvorlige i denne sammenhæng, er procedureerne. Hvis ministeren nu gjorde sig den umage at læse dagsordenen, ville han se, at der tales om de påtænkte omstillinger og besparelser inden for de videregående uddannelser. Det er ikke nogen tilfældighed, at omstillingerne er nævnt først, for vi finder, at hele procedu-

[Dorte Bennedsen]

ren i forbindelse med disse omstillinger har været meget lidt tilfredsstillende for at sige det på en pæn maner. Hovedproblemet – og jeg siger udtrykkelig hovedproblemet – for os er nemlig såmænd ikke så meget det, at ministeren tager penge fra universiteterne, men derimod at han tager deres identitet fra dem gennem påbud og diktater gennem den procedure, der er anvendt.

Når vi taler om humanistbekendtgørelsen, hvad jeg mener i høj grad er centralt og relevant her i dag, vil jeg gerne i forbindelse med diskussionen om nye uddannelser og uddannelseskombinationer vende tilbage til nogle spørgsmål, som jeg af tidsmæssige grunde ikke nåede i mit første indlæg. Jeg vil gerne løfte en advarende finger af to årsager. For det første skal vi passe på, at vi ikke for at løse nogle, hvad man kunne kalde her-og-nu-problemer får opbygget korte og meget specifikke uddannelser, som ikke kan bruges, når det konkrete problem er løst. Det er væsentligt også her at fastholde grundfilosofien i vores uddannelsessystem, nemlig at vi skal have brede, almene uddannelser, som kan specialiseres ved videre- og efteruddannelse. Det er faktisk den eneste måde, hvorpå vi kan undgå blindgydeeffekten.

Den anden grund til at advare er, at man, hver eneste gang vi taler beskæftigelsesproblemer for de uddannede, ikke mindst fra ministeren hører, at de skal løses ved, at man tilbyder supplerings- eller kombinationsuddannelser med datalogi og erhvervsøkonomi. Vi vil advare imod det. Vi skal passe på, at vi ikke i vores iver her midt i 1980'erne lægger grunden til et særdeles solidt arbejdsløshedsproblem i 1990'erne. Jeg tror, det er meget vigtigere, at vi i stedet for sikrer os et bredt, varieret og nuanceret net af uddannelser, som virkelig kan række ind i fremtiden, fordi de ikke har mistet deres humanistiske værdier.

Det bringer mig videre til fru Hanne Seve-rinsens bemærkning – jeg tror, det er nogenlunde korrekt citeret: gør vi ikke noget, så bliver der ingen omstilling. Jeg er ked af at måtte sige det, men det tyder på en eklatant mangel på kendskab til, hvad der faktisk foregår ved vores universiteter, AUC, RUC, humaniora på Københavns universitet, ja, alle vores institutioner er jo midt i arbejdet med disse omstillinger, som det har været beskrevet af mange ordførere her i dag. De

er midt i arbejdet, og de er det i tillid til de rammer og vilkår, de har fået angivet så sent som i 1984, men det arbejde blev slået i stykker med 27. februar-brevet. Det, de stræbte imod, var netop at få nogle uddannelser, der ikke var snævre, konkrete og i fremtiden formentlig ikke særlig brugbare, men derimod at få nogle anvendelige og brede uddannelser, og det er vores opgave i dag at forsøge at skaffe dem mulighed for at køre videre med dette stykke konstruktive arbejde.

På baggrund af noget, jeg havde sagt i mit første indlæg, sagde ministeren, at han gerne ville overveje en langsommere overførsel af forskningsressourcer. Det, jeg rent faktisk sagde, var følgende: selv om man antager, at det kan være klogt af beskæftigelsesmæssige grunde at have flere handelshøjskolestuderende og færre medicinstuderende, er jeg ikke sikker på, at det dermed er samfundsmæssigt rigtigt at lave en tilsvarende overførsel af ressourcer. Jeg talte faktisk ikke om tempoet; jeg talte om overførsel. Min pointe i denne sag er, at f.eks. færre medicinstuderende – for nu at tage det område – vel ikke mindsker behovet for kvalitativ medicinsk forskning i vores samfund. Der er forskningsområder; som vi ikke kan skære ned, uanset vi af forskellige årsager skal have færre studerende, eller uanset der er færre, der søger på området. Vores behov for f.eks. medicinsk forskning på et højt niveau er faktisk uændret uanset antallet af studerende.

Dernæst vil jeg gerne spørge ministeren, når vi nu er ved medicinen, hvad det er, der har ændret sig i de faktisk overordentlig fortræffelige begrundelser, der blev lagt på bordet i, hvis jeg ikke husker fejl, 1967, og som netop var baggrunden for, at man oprettede medicinsk-kemisk institut i København. Hvad er der sket, siden det pludselig ikke er holdbart? Der var nemlig tale om faglige begrundelser for vigtigheden af at få dette fag knyttet til humanmedicinen. Hvorfor er det pludselig i dag rigtigt at køre det den anden vej? Men hvis man nu mener, det er rigtigt at flytte medicinsk kemi til naturvidenskab ved Københavns universitet, hvorfor i alverden er det så rigtigt, at man pr. 1. september 1985 ved Århus universitet flytter kemien fra naturvidenskaberne over til medicinerne? Min fantasi slår ikke til til at finde rationalitet i det.

[Dorte Bennedsen]

Så sagde ministeren, at direktoratet faktisk havde et meget godt grundlag gennem besøgsrunder, budgetmodel osv. for skrivelsen af 27. februar 1985. Ja, det er muligt, at direktoratet og ministeren føler det, men institutionerne kom det i hvert fald bag på, for det er kun, som jeg har nævnt det før, ca. 40 pct. af de økonomiske ændringer, der er nævnt i 27. februar-skrivelsen, der har været kendt for institutionerne. Dem var institutionerne bekendt med og indstillet på at føre ud i livet, men det resterende er nyt, er kommet bag på institutionerne – og tilmed med disse tidsrammer på ca. 2 måneder, inden de skal reagere. Det er ikke muligt at lave et ordentligt stykke arbejde ude på institutionerne på den maner.

I magisterbladet har ministeren i forbindelse med Knud Larsen-rapportens offentliggørelse udtalt: »Jeg vil gøre handlingsplanens forslag til mine i mere eller mindre uændret form, vi bør straks gå i gang med reformerne på alle fronter.« Men på s. 15 og på s. 23 og andre steder i handlingsplanen er der som noget meget fundamentalt for denne handlingsplans gennemførelse stillet forslag om, at man får lavet en tilbunds gående reform af studiestøtten. Når jeg nu kan læse, at ministeren mener, vi straks bør gå i gang med reformer på alle fronter, vil jeg gerne spørge, hvilke initiativer ministeren har taget – det er jo en dynamisk og hurtig minister, vi står over for – netop på studiestøtteområdet.

Til sidst blot nogle få bemærkninger om hr. Estrups dagsorden. Der står i indledningen, at »faglig planlægning skal ske i nøje samarbejde med institutionerne«. Jeg vil gerne spørge hr. Estrup, hvor institutionerne egentlig er blevet af i det, man kan kalde det operative afsnit i denne dagsorden, altså hele midterafsnittet, hvor folketinget opfordrer ministeren. Planlægningsrådet og forskellige rådgivende forskningsorganer er nævnt, men institutionerne er væk. Dette her kan ske hen over hovedet på institutionerne, og i det hele taget er vi altså af den opfattelse, at der muligvis ligger nogle pæne motiver i denne dagsorden – det skal jeg bestemt ikke frakende hr. Estrup – men der er så lidt sikkerhed for, at der kommer et fornuftigt resultat ud af det, at jeg må meddele, at vi ikke kan stemme for dagsordenen, som den foreligger her.

Alice Faber (SF):

Hr. Preben Langes indlæg gjorde dybt indtryk på os alle sammen, tror jeg. Det, som hr. Preben Lange var inde på, viser, hvor katastrofale følger meget af det, som er sket her i forbindelse med nedskæringerne, kan få, og viser, hvordan vi her fra Danmark behandler grønlænderne og den grønlandske kultur. Det glæder mig selvfølgelig, at ministeren gerne ville se noget nærmere på det, men det var vel bare et eksempel på, hvad der sker på nogle områder, og andre er måske lige så vigtige.

Jeg vil her i anden runde nævne beskæringerne på forskningsbibliotekerne, som jeg også synes er meget problematiske. Jeg synes igen, det er en meget kortsigtet planlægning, som vil koste dansk forskning meget dyrt og forringe uddannelserne væsentligt. Jeg synes, det er katastrofalt, at man igen finder ud af, at der skal spares på det område, som i masser af år har været sultet.

Ministeren var ikke interesseret i, at vi gik ind i planlægning vedrørende humaniora, men det hører også til de områder, hvor ministeren har lavet en stor fadæse. Der er stor arbejdsløshed blandt humanisterne, men det har man ved institutionerne meget længe været i gang med at tage højde for. Hvorfor skal der så ske den skalpering af uddannelserne, som sker med ministerens sidste cirkulære? Det er igen et område, der, som flere har været inde på, er et kvindefag, og der er masser af kvindelige lærere inden for humaniora, som på baggrund af det, der skal ske på humaniora, nu bliver fyret.

I den forbindelse vil jeg gerne nævne den kvindeforskning, som ministeren både her i salen og i pressen har givet udtryk for ville komme. For det første er vi ikke engang færdige med forhandlingerne, og derfor synes jeg, det er en lidt underlig situation, at ministeren, som hverken har lod eller del i forslaget, bliver ved med at sige, at dette forslag kommer nu.

Erhvervslivet er også dybt uenig med ministeren i de handlinger, han foretager. Der er ikke noget i vejen med alle de ord, som ministeren udtaler, og det fremgår også af ministerens ordførertale, at vi på mange måder er enige i meget af det, ministeren siger. Men der er som bekendt meget stor forskel på teori og praksis. Ministerens praksis pas-

[Alice Faber]

ser ikke ret godt til alle de teorier, han frem-sætter om, hvordan uddannelsessystemet skal være.

Jeg synes også, der er en underlig ting i hele denne nedskæringssnak. Ministeren regner overhovedet ikke med, at der må ske, at der vil ske en nedsættelse af arbejdstiden. På nuværende tidspunkt sker der jo ikke ret meget indtil 1987, men efter 1987 vil der ske noget igen. Det er der overhovedet ikke taget højde for i hele denne planlægning, og på det tidspunkt vil der være brug for nogle flere beskæftigede inden for hele dette område.

Jeg vil gerne slutte af med at sige noget om dagsordenerne. Vi ville gerne være nået frem til enighed om dagsordenerne med de radikale, og det er vi kede af at vi ikke kan. Jeg vil gerne begrunde, hvorfor vi ikke kan stemme for de radikales dagsorden. Vi synes, det er problematisk, at PRF bliver underlagt en så kraftig styring, selv om det er inden for et kort tidsrum.

Vi føler os ikke dækket ind, når der i dagsordenen står: »... følgende justeringer af budgettet førstkommande år«, altså hvor hr. Estrup siger, der er mulighed for, at nogle af besparelserne vil falde væk. Det synes vi er for usikkert.

Vi synes også, at det, der står i den sidste del af dagsordenen om at fremme omstillingen ved de højere læreanstalter, er en lidt underlig måde at give de højere læreanstalter og de videregående uddannelser et gok oven i hovedet på på et tidspunkt, hvor jeg synes de har gjort meget for at lave omstillinger.

Også den socialdemokratiske dagsorden rummer nogle problemer for os. Vi synes ikke, den er helt god, men vi vil gerne støtte den, hvis den kommer til afstemning.

Estrup (RV):

Jeg vil gerne begynde med at sige noget om dagsordenerne. Jeg var selvfølgelig glad for det, fru Dorte Bennedsen sagde om de pæne motiver, som hun tiltroede mig; jeg var lidt mere ked af, at fru Dorte Bennedsen så ikke kunne stemme for dagsordenen. Jeg synes egentlig ikke, der er stor forskel på de to dagsordener, og jeg er overbevist om, at vores hensigter med dem er ret identiske. Så jeg tror, at årsagen til, at vi altså ikke kan forenes om denne dagsorden, har noget at gøre

med, hvem der skal stemme imod hvem osv., og det er lidt ærgerligt.

Når jeg har problemer med den socialdemokratiske dagsorden, hænger det i høj grad sammen med det, som jeg selv synes jeg har påvist, nemlig at der er et hul, når det gælder situationer, hvor man faktisk foretager væsentlige indgreb i forskningsinstitutterne. Jeg synes ikke, det er tilstrækkeligt, at man her siger, at institutionerne allerede har været inddraget i nogle forhandlinger, og at der er enighed om det, der ligger før den magiske dag, den 27. februar 1985, men at der ikke er enighed om det andet, og at det derfor er dér, bordet fanger. Jeg er ikke sikker på, at det giver sikkerhed for, at vi træffer de rigtige beslutninger på forskningsområdet.

Når man bruger et udtryk som enighed i en dagsorden og gør det over for institutioner, som er opbygget på styrelseslovens grundlag og med demokratisk valgte organer, tror jeg bestemt ikke, det er den beslutning, der er faktisk enighed om, når vi når hen efter denne dato. Jeg tror, realiteten vil blive, at institutionerne vil gå i baglås på dette område, og det tror jeg trods alt heller ikke var fru Dorte Bennedsens mening med det, der er foreslået.

Derfor mener jeg ikke, der er store forskelle på vores og den socialdemokratiske dagsorden; vi synes ikke, den sidstnævnte er særlig hensigtsmæssigt formuleret, og jeg synes specielt, at der i den dagsorden, som jeg har foreslået, er én ting, som sikres, og det er noget, jeg lægger stor vægt på. Den planlægning og rådgivning, som nu skal foregå ved hjælp af planlægningsrådet for forskningen og andre forskningsrådgivende organer, kan betyde, at en proces forsinkes. Den kan også betyde, at man ikke kan handle så hurtigt på institutionerne, som man ellers ville have kunnet. Det, der ligger i dagsordenen, er, at man selvfølgelig så ikke skal til at indhente de samme besparelser, blot i dobbelt tempo. Det, som udtrykket »med deraf følgende justering af budgettet førstkommande år« sikrer, er, at man får den nødvendige frist og den nødvendige beskæring af de krævede besparelser, svarende til det resultat, planlægningen fører til.

Dernæst vil jeg gerne sige et par ord om den invitation, som kom fra undervisningsministeren – en invitation, som jeg lægger stor vægt på og i og for sig gerne vil tage

[Estrup]

imod – om at komme med forslag til, hvordan vi kan gøre det bedre på dette område. Jeg er enig i, at det kunne være fornuftigt at sætte sig sammen, men ministeren har jo allerede en del af det nødvendige materiale. Jeg har selv modtaget det bidrag, som Københavns universitet har sendt her i begyndelsen af april måned, og det rummer en række af de væsentlige og nødvendige ændringer, som skal til for, at budgetmodellen kan komme til at fungere, for at vi kan få en længere planlægningshorisont, for at vi kan få et samarbejde i gang – og det er meget væsentligt for mig at betone – mellem DVU og institutionerne og ikke det, som man af og til har lidt en fornemmelse af, nemlig et modsætningsforhold.

Jeg bidrager meget gerne – og nogle af de ting, jeg nævnte allerede i min indledende tale, er overskrifter i den forbindelse – men jeg vil også gerne bidrage mere i detaljer, men jeg synes først og fremmest, at ministeren skal inddrage institutionerne; det er dér, den nødvendige viden er, og det tror jeg han kan få glæde af.

I relation til budgetmodellen er problemet måske i øjeblikket, at så få af de besparelser, som udmøntes, faktisk er knyttet til budgetmodellen. Når man på Københavns universitet kan pege på, at kun 20 pct. af besparelserne stammer fra budgetmodellen, er det klart, at de resterende 80 pct. skaber problemer og manglende logik i systemet.

Jeg vil til slut sige, at det, som bør være konklusionen på denne debat, og som i hvert fald har været hensigten fra vores side med denne dagsorden, er, at vi nu får startet en ny procedure, som sikrer, at vi på lang sigt får en tilfredsstillende planlægning af de videregående uddannelser med sikkerhed for, at forskningen sker på et fagligt tilfredsstillende grundlag.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Hr. Estrup mente, at spørgsmålet om dagsordenen var et spørgsmål om, hvem der skulle stemme for og imod hvad. Jeg tror, problemet er et andet. Når man lyttede til ministerens tale og til, hvad regeringspartierne ordførere fremhævede af ministerens tale i deres indlæg, får man – undskyld mig – en mistanke om, at dagsordenen måske er skre-

vet lidt med ført pen, uden at jeg skal gisne om, hvem penneføreren har været.

Min største anke mod hr. Estrups dagsorden er, at institutionerne ikke er inde i billedet. Det er de i det dagsordensforslag, vi har fremsat, og det burde de også have været i den dagsorden, som den tidligere prorektor for Københavns universitet har foreslået. Vi synes, det er en meget væsentlig anke. Og når hr. Estrup om vores dagsorden siger, at han beklager, at den er for svag i forbindelse med væsentlige indgreb mod forskningsinstitutioner, så kommer den faglige vurdering jo ind dér. Ministeren har – jeg må nok sige ikke overraskende – i dag bekræftet, at han vil overholde styrelsesloven, og i henhold til styrelsesloven skal nedlæggelse af institutter og den slags forelægges for planlægningsrådet og andre rådgivende organer, så den side af det er med inde i billedet.

Så anker hr. Estrup også over, at vi har brugt ordet »enighed« i vores dagsorden. Det har vi, fordi vi tror, der kan blive enighed om ganske meget, men skulle det forholde sig sådan, at der ikke kan blive det, mener vi faktisk, at institutionerne har krav på mere tid end den korte, ministeren havde tilmålt dem i sin procedure. Vi mener faktisk, at hvis der er væsentlige uenigheder, så bør dette ikke kunne tromles hen over hovedet på institutionerne med virkning for budgettet for 1986; så må der mere tid til, så institutionerne kan gøre deres synspunkter gældende.

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Nu er det anden gang, fru Dorte Bennedsen i dag kommer med insinuationer, og det synes jeg ikke klæder hende. Jeg synes, vi skulle holde os til det, vi ved, og ikke til det, vi tænker os til, hvad enten det gælder besparelser, som ligger fem år tilbage i tiden, eller det gælder, hvem der skriver hvad.

Jeg synes, vi skal holde os til det, som er sagen her og nu, og det er, at i fru Dorte Bennedsens dagsorden er der nogle væsentlige indgreb over for institutter – det behøver ikke at være institutnedlæggelser – hvor man siger: o.k., det lader vi slippe igennem, for der er en eller anden magisk frist, der hedder 27. februar. Det er jo det, der står i dagsordenen, ellers har dens tekst ingen mening.

[Estrup]

Desuden er der det spørgsmål, hvad der er enighed i denne sammenhæng, et aldeles uklart begreb, når det kommer til samarbejdet og diskussionen mellem direktorat og institutioner. Jeg tror, fru Dorte Bennedsen må kunne huske fra sin ministertid, at så er det pludselig ikke ganske klart, hvis der er politisk mulighed for at tage noget af bordet.

Det, der er problemet i den socialdemokratiske dagsorden, er i høj grad, at man bruger uklare formuleringer, at man åbner for noget, som betyder, at vi ikke kan komme videre, hvorimod man i vores dagsorden sikrer, at planlægningsrådet for forskningen kan komme ind og lave den faglige planlægning, som jeg synes man har forsømt, og som jeg synes der er brug for nu. Jeg synes ikke, fru Dorte Bennedsen kan undre sig over, at man i noget, der nødvendigvis må blive en sidste øjebliks redning – for dette er naturligvis en proces, som ikke bør gentage sig, det er en engangsforestilling – er nødt til at lægge tingene ud til fagligt ansvarlige og rådgivende forskningsorganer, og her kan institutionerne ikke komme ind i denne omgang, men det skal de sandelig fremover.

(Kort bemærkning).

Dorte Bennedsen (S):

Må jeg forstå hr. Estrups sidste bemærkninger sådan, at i den aktuelle situation, vi står i, er institutionernes synspunkter en aldeles irrelevant faktor?

(Kort bemærkning).

Estrup (RV):

Fru Dorte Bennedsen må forstå, hvad hun har lyst til, det kan jeg alligevel ikke forhindre hende i, men det, jeg synes er det afgørende, er, at institutionerne også har en egen interesse i, at deres liv kan fortsætte. Det burde fru Dorte Bennedsen også kunne forstå.

Tinning (VS):

Det er på mange måder et pudsigt sted herinde, og når man lytter til hr. Estrup og fru Dorte Bennedsen, er det unægtelig næsten for meget. Fru Dorte Bennedsen forsøger at få det til at se ud, som om hr. Estrup virkelig mener, at institutionernes synspunkter er fuldstændig ligegyldige, og hr. Estrup

prøver at få det til at se ud, som om fru Dorte Bennedsen mener, at hvis der er nogle, der vil halvere et institut og kan komme til at gøre det før den 27. februar, så skal instituttet halveres.

Man kan sige meget om niveauet for debatten herinde, men der er dog ikke nogen af de to ærede ordførere, der nogen sinde rent faktisk har ment noget så latterligt.

Jeg er enig med fru Alice Faber i, at det er beklageligt, at de forsøg, der har været gjort på at lave en dagsorden, som kunne samle fire partier og dermed et flertal, er brudt sammen, og jeg har egentlig ikke tænkt mig at deltage i den helt store snak om, hvad der nu står det ene og det andet sted. Men vi kan jo sige – og det er sådan set den anden illustration af, at dette er et pudsigt sted – at der skete noget, da fru Bente Juncker havde kundgjort, at regeringspartierne ville stemme for dagsordenen fra det radikale venstre. Gassen gik af ballonen, eller hvad man nu vil kalde det. Vi lader, undervisningsministeren lader, og andre lader, som om vi snakker om ungdommens uddannelsesmuligheder, fremtidschancer og sådan noget, men vi ved jo godt, at det, vi snakker om i dag, er, at en undervisningsminister fik et brev fra en finansminister, hvori der stod: nu skal der justeres, så du er nødt til at spare! Så sagde undervisningsministeren: bål og brand og hu hej vilde dyr, lad mig komme af sted, og sendte et brev, hvori der stod: sådan skal det gøres, og det var åbenlyst for enhver, at det var ikke bare mindre elegant, det var uforskammet, det var klodset, det var i bund og grund dybt usagligt.

Selvfølgekommer der lidt ideologi med fra vadsækken, men der var ikke megen sammenhæng i det, og det, debatten i dag har handlet om, er: hvor meget skal ministeren have på næsen for det? Og det, som fru Bente Junckers bemærkninger afslørede, var næsten ingenting. For det, som står i det radikale venstres dagsorden, er jo, at hvis vi i dag kan sige, at undervisningsministeren praktiserer en slags oplyst enevælde ved hjælp af direktoratet, så vil inddragelsen af planlægningsrådet for forskningen selvfølgelig betyde, at den enevælde bliver en smule mere oplyst. Om det er en petroleumslampe, en nefalygte eller andet, som kommer til at lyse lidt mere, kommer fremtiden til at vise, men i virkeligheden sker der desværre ikke andet,

[Tinning]

end at institutionerne nu kan give sig til at konkurrere om, hvem der bedst muligt overbeviser planlægningsrådet for forskningen om, at lige præcis de omstillinger, som skulle ramme dem, i hvert fald er urimelige og bør udskydes. Vi får altså en konkurrence om at overbevise planlægningsrådet for forskningen om, at her må vi i hvert fald udsætte konsekvenserne.

Jeg synes egentlig også, at det forholdsvis magre resultat af debatten skinnede klart igennem i undervisningsministerens svar. De fleste ved, at undervisningsministeren normalt er en meget ivrig debattør, men det kneb uægtelig med at få slæbt sig gennem bare 12 minutter i denne omgang.

Vi fik lidt at vide om, at de, der protesterer, bekymrer sig på forhånd, at de, der sender breve, bevæger sig på et for lavt niveau, og at direktoratet har været mægtig godt rustet til det, det foretog sig. Jeg vil godt i den anledning bede undervisningsministeren prøve at vende synsvinklen et øjeblik og sige: når man har en lang række institutioner rundt omkring i landet med en meget, meget høj grad af indsigt i de reelle problemer og med højt kvalificerede medarbejdere, som kan fortælle noget om, både hvad problemerne er på undervisningssiden, og hvad problemerne er på forskningssiden, når man har rådgivende organer og højt kvalificerede medarbejdere i direktoratet, er man så ikke som undervisningsminister utrolig godt rustet? Og fortæller de nedskæringer, vi har været vidne til, os så ikke, at selv om man er utrolig godt rustet, kan man komme til at lave noget, som er det argeste, jeg ved ikke hvad?

Det er ikke nok at være godt rustet, det skal bruges, og det, jeg sagde, var ikke, at direktoratet havde grebet alle sine besparelser ud af den blå luft, for det mener jeg ikke er rigtigt. Det, jeg påpegede, var, at det var aldeles usædvanligt, at de i den grad gik ned i detaljen.

Om den socialdemokratiske dagsorden vil jeg sige: det er da rigtigt, at der kan være nogen uklarhed i formuleringerne, men havde det været sådan, at det havde drejet sig om at få det skrevet for et flertal, havde vi selvfølgelig løst det, der pludselig er blevet den magiske dato for hr. Estrup, og jeg mener endda, at med den formulering, den har, havde vi selvfølgelig kunnet stemme for den.

Poulsaard (FP):

Jeg står her med to dagsordener. Det er næsten som at vælge mellem pest og kolera. Men jeg kan også lægge stemmer sammen og se, at hvis vi ikke stemmer for den af hr. Estrup foreslåede dagsorden, kan vi komme i den situation, at den af fru Dorte Bennedsen foreslåede dagsorden bliver vedtaget, og det er endnu værre. Så nødtvungent stemmer vi for den af hr. Estrup foreslåede dagsorden.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Fru Jytte Hilden ville have at vide, hvorledes det hang sammen med denne forskerrekruiteringsplan. Kan det tænkes, at der nogle steder, samtidig med at der tilføres en forskerrekruiteringsstilling, nedlægges en anden stilling? Svaret er: ja, det kan godt tænkes, det har man altid vidst, og der er intet underligt i det; jeg havde nær sagt, at det ville være umuligt at undgå det, idet forskerrekruiteringsplanen er en generel aftale, som gælder alle uddannelsessøgende, også dem, som har store problemer med beskæftigelsesmulighederne. Planen har til hensigt at stimulere forskningen, og derfor kan det ikke undre, at der kan være tilfælde, hvor der, samtidig med at der tilføres en forskerrekruiteringsstilling, nedlægges en anden stilling. Alt andet er umuligt, for i modsat fald ville der i perioder, hvor der skal omstilles og derfor spares nogle steder, overhovedet ikke kunne føres forskningspolitik på de felter. Der kommer så spørgsmålet om de særlige særbevillinger ind, og jeg har ikke kritiseret, at der bliver en særlig bevilling til kvindeforskning, jeg siger bare, at de, der har foreslået det, ikke må bebrejde mig, at jeg også går ind for særbevillinger på visse områder.

Med hensyn til programmet for støtte af teknologisk udvikling spurgte fru Jytte Hilden: hvor er stillingerne henne? Jeg svarer: når man bevilger 300 mill. kr. over fem år til et sådant program, kan disse penge ikke undgå at udløse årsværk på de institutter, hvor pengene lander. Det er umuligt andet, og jeg tror endda, at hvis man siger, at en mindre del af pengene går til apparatur, kan man vel regne med, at hver gang der gives 250.000 kr., vil en eller anden person få et årsværk. Om man så vil kalde det en stilling eller hvad, må man selv om, men selvfølgelig kan 300 mill. kr. over fem år ikke undgå at

[Undervisningsministeren]

føre til ekstra årsværk, til, at mennesker, der ellers måske ikke havde fået arbejde, får arbejde. Det kan ikke være anderledes, så enkelt er det.

Det fine ved disse penge er jo, at de ikke udløser permanente stillinger, men at det er programpenge. Jeg indrømmer, at man ikke skal gå for langt i den retning; men at vi også har denne form for bevillinger i Danmark, synes jeg er udmærket, for hvis der er noget, der kendetegner dansk forskning, så er det, at vi ligger meget højt internationalt set, når det gælder humanistisk og samfundsmæssig forskning og i det hele taget universitetsforskning, men at vi ligger lavt, når det gælder teknologisk forskning, og derfor er det udmærket, at vi får rettet lidt op på det.

Fru Alice Faber spurgte, om vi skulle holde en konference om disse ting, og det vil jeg ikke afvise. Man kunne tænke sig, at det rigtige tidspunkt var efteråret, nemlig på det tidspunkt, hvor rektorerne har svaret på mit oplæg med hensyn til en ny procedure, og hvor vi har fået rådene fra planlægningsrådet for forskningen og forskningsrådene. På det tidspunkt vil der måske være mulighed for, at vi kan præsentere folketinget for nye procedurer og dermed få en fremadrettet konference.

Jeg vil dog minde fru Alice Faber om, at sidst jeg var til konference i forskningsudvalget, kom der vistnok flere fra ministeriet end fra forskningsudvalget, men jeg kender det problem, jeg har selv været formand for det udvalg, og det er svært at samle folk; derfor kan det også godt være, at netop konferenceformen er den rigtige.

Hr. Søgaard havde misforstået, hvad jeg sagde om de socialpædagogiske uddannelser, men jeg forstår det egentlig godt, for det er indviklet, og jeg har sikkert udtalt mig uklart – undskyld. Det er ikke sådan, at der oprettes 154 hold næste år. Nej, det, jeg sagde, var, at tager vi holdene både på første, anden og tredje årgang, er det sådan, at der i år undervises 150 hold alt i alt på første, anden og tredje årgang. Næste år vil der blive undervist 154 hold, fordi vi har haft så stor en stigning i antallet af hold i de foregående år. Derfor er der ikke tale om, at vi nedsætter aktiviteten. Nej, også i 1986 vil der, på trods af at vi optager lidt færre, være en større aktivitet, være flere lærere ansat og være større udgifter end i år. Til gengæld vil vi i året

efter komme til at ligge lidt lavere end i 1986, og i 1988 vil der være en reel nedgang i forhold til 1986. Sådan får vi en udvikling, hvor vi øger kapaciteten i en periode og får det maksimale antal færdiguddannede i 1988, og derefter får vi så færre og færre i de følgende år. Det tror jeg passer fint med beskæftigelsesmulighederne, for ministeriet har jo ikke påstået, at der er arbejdsløshed nu. Vi siger, at der bliver arbejdsløshed i 1990erne, hvis vi ikke passer på. Man skal lige huske på, at efterhånden uddanner vi lige så mange socialpædagoger som lærere, og vi har trods alt over 70.000 lærere, mens vi kun har 15.000 socialpædagoger, så på et eller andet tidspunkt skal der være et helt andet forhold mellem det antal lærere og det antal socialpædagoger, vi uddanner, nemlig færre af de sidste og flere af de første.

Fru Dorte Bennedsen påstod, at procedurerne omkring humanistbekendtgørelsen har været helt usædvanlige og uhørte, og at man aldrig har set magen. Igen må jeg sige: det passer ikke. Jeg ved ikke af, at der har været tale om nogen som helst nye procedurer. Der har været forhandlet i årevis, og så er der måske fra ministeriets side lavet nogle mikroskopiske tilføjelser i sidste instans. De er meget beskedne, og de drejer sig i øvrigt om det, som man kan læse om i bladene. Den endelige bekendtgørelse er jo ikke underskrevet, og der er så at sige stadig en høringsproces i gang. Jeg tror simpelt hen, vi skal sende fru Dorte Bennedsen et papir, hvori vi fortæller hende helt præcist, hvad det drejer sig om, hvad det er, der er ændret, hvordan proceduren har været, og hvordan proceduren plejer at være, når man laver den slags. Så vil hun opdage, at der ikke er noget som helst nyt i denne sag.

I det hele taget vil jeg meget gerne give fru Dorte Bennedsen bedre information om, hvad der foregår. Somme tider klager man over, at ministre ikke kan glemme, at de har været ministre, men jeg vil gerne klage over, at fru Dorte Bennedsen for hurtigt har glemt, hvordan det er at være minister. Det synes jeg debatten har været præget af i dag.

Med hensyn til den medicinske forskning kan jeg ikke stå her og komme med detaljerede redegørelser for, hvad der er forskellen mellem det, der sker i København, og det, der sker i Århus, men jeg har været i den situation, at jeg kort har kunnet rådføre mig

[Undervisningsministeren]

med nogle, der har forstand på det, og de har sagt, at det ikke kan udelukkes, at man i København måske kunne tage ved lære af den model, man har valgt for Århus. Det er imidlertid ikke noget, jeg dikterer, det er noget, jeg nævner som en mulighed.

Over for spørgsmålet, om vi i for høj grad dyrker datalogi og erhvervsøkonomi, er jeg for så vidt åben. Vi skal ikke have sådan nogle sesamord, som fører til, at bare man bruger de ord, får man flere penge, og hvis man ikke bruger dem, får man færre. Det afgørende er ikke, at man kan knytte bestemte ord til uddannelserne. Det afgørende er, at man kan sandsynliggøre, at de kan give job senere hen, og da er det måske rigtigt, at vi på en vis måde, også her i folketinget, taler for meget om informationsteknologi. Gad vide, om ikke fru Dorte Bennedsen også i sin tale talte temmelig meget om informationsteknologi. Det skal vi passe på med, det er rigtigt.

Jeg synes, at programmet for grundlæggende teknologisk forskning til 300 mill. kr., som vi har drøftet her i dag, rummer en meget fin balance, for der er alt muligt andet end informationsteknologi med i det program.

Hvad angår studiestøtten, kan jeg forsikre fru Dorte Bennedsen om, at den arbejder regeringen med, men det er jo lettere at lave et forslag til folketingsbeslutning end et forslag, som risikerer at blive gennemført, og derfor beder jeg fru Dorte Bennedsen undskyldte, at regeringen tager sig lidt længere tid til at lave et forslag. Vi kommer tidligst med det til efteråret 1985.

Hr. Estrup tog imod mit tilbud om at drøfte alternativer til budgetmodellen. Første lejlighed bliver vel, når Københavns universitets rektor som formand for rektorkollegiet kommer og fortæller, hvad rektorerne mener om mit oplæg til en ny procedure, som jeg gav dem i torsdags. I den forbindelse er jeg meget åben – det sagde jeg også til rektorerne – over for konkrete forslag om ændringer i procedurene, og jeg skal meget gerne spør-

ge hr. Estrup også ved den lejlighed. Det var faktisk mig, der rejste spørgsmålet over for rektorerne og spurgte: har I andre forslag? Jeg er ikke sikker på, at de er enige indbyrdes, men derfor kan det godt være, at nogle af dem har nogle forslag, som vi bør overveje grundigt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Estrup (RV) (se foran)

vedtoges med 55 stemmer (KF, V, RV, CD, FP og KrF) mod 49 (S, SF og VS).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af Dorte Bennedsen (S) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Anden næstformand (Povl Brøndsted):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Det udenrigspolitiske nævn (12/4 85):

Udtræder: Erik Holst (S)

Ny stedf. f. Anker Jørgensen: Ole Espersen (S)

Udtræder: Ole Espersen (S)

Ny stedf. f. Kjeld Olesen: Erik Holst (S)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 17. april 1985, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.25